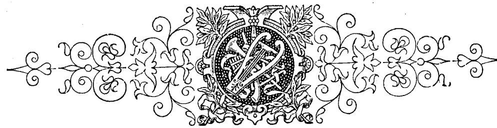
تعليم موسيقى

ياخود

موسيقى اصطلاحاتى

مؤلفى
دارالشفقه مأذونلرندن پوسته وتلغراف نظارت عليه‌سى محاسبه قلمى كتبه‌سندن
ا . كاظم

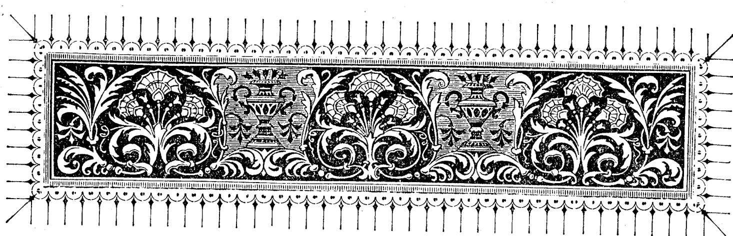
معارف نظارت جليله‌سنڭ رخصتيله

قسطنطينيه

١٣١٠

مطبعهٔ ابوالضيا

مقدمه

جلوه‌گاه بدایع نامی احراز ایدن عصر کمالاتحصر جناب جهانبانیده
علوم وفنون متنوعه‌نك کافه‌سنده وقوعی نظر شکران وابتهاج ایله
گوریلان ترقیات گونا گونك آثار مبرورەسندن اولەرق ایّام اخیره‌ده
فن جلیل موسیقیٔ عثمانینك دخی او ترقیات تجدد پرورانه‌دن حصّه‌یاب
اولمسی مقصد ترقی مرصدیله بو فنه انتسابی بولنان ذوات کرامك بو بابده
سعی وغیرتده بولندقلرینی مشاهده ایله عاجزلری دخی المدن گلدیگی قدر
بر خدمتده بولنمغی آرزو ایتمش ایسه‌مده اقتدارسزلغمك تخطری
بو آرزومك ساحه آرای حصول اولمسنه مانع اولمش ایدی . مع مافیه
بعض اخوانك ترغیب وتشویقلری بوڭا منضم اولان آرزوی خدمت
ثمره‌سیله شو اثر ناچیز میدانه گلدی . مطالعه‌سنه تنزل بیوره‌جق قارئین
کرامك معلوملری اوله‌جغی وجهله فن موسقیده مستعمل اصطلاحات
مخصوصه‌نك اکثرینی حاوی اولمق اوزره ترتیب ایدلمش بر لغتچه‌دن بشقه
برشیٔ دگلدر ؛ انجق شمدی‌یه قدر بو یولده بر اثرك بولنمامسی موسیقیٔ

عثمانی هوسکارانڭ بو فنه عائد اولان تعبیراتی آڭلایه‌میه‌رق حل مشکل ضمننده اوته‌یه بر ویه مراجعتی استلزام ایتدکدن بشقه هر کسدن آلدقلری اجوبۀ مختلفه دخی ذهنلرینی بشقه‌جه تشویش ایدییور ایدی .

ایشـته بو خصوصده‌کی نقصـانمزڭ بر درجه‌یه قدر اکمالی خواهش ترقیجویانه‌سـیله جمع وترتیب ایدیلان شو کتابمزده گوریله‌جك قصورلرڭ حسن نیتمزه باغشلانه‌جغنی امید ایله برابر خطیئات واقعـه‌مزدن طولایی دخی موسیقی شناسان عصرڭ مروت معایب پوشانه‌لرینه التجا ایدرم .

ا . کاظم

ابراهیمی رئیس المطربین خواجه ندیم موصلینك اختراعاتندن اولان برمقام اسمی اولوب اشبو مقام عشاق مقامنك عینی بر مقامدر . خواجه ندیم موصلینك اسم وشهرتلری ابراهیم موصلی اولوب دم شهرتلری‌ده هارون الرشیدك زمان خلافتلریدر . مومی الیه خلیفهٔ مشار الیهك مرغوبی و مشاهیر موسیقی شناساندن ایدی . هجرتك (۱۸۸) نجی سنه‌سنده ارتحال دار بقا ایلمشدر .

اجبوری بغدادجوارنده مستعمل اولان بر مقام اسمی اولوب او طرفلرده بولنان برقبیله اسمنه نسبتله مقام مذکوره علم اولمشدر .

احویری بوده یالکز موصل مملکتنده مستعمل اولان بر مقامك اسمیدر .

احویزاوی بغداد وحوالیسنده مستعمل اولان بر مقام اسمی اولوب محل مذکور جوارنده بولنان (حویزه) نام مملکته نسبتله مقام مذکوره علم اولمشدر .

اختراع اختراع کلمه‌سی هر یرده اولدیغی کبی بورادەده ایجاد معناسنه مستعمل اولوب مثلا هرقنغی برسوزنالك کار ویا بسته‌یی فلانجه موسیقی شناس اختراع ایتمشدر دنیلور . بومقامده فلانجه بسته‌کار فلانجه بسته‌یی بسته‌لمشدر دخی دنیله‌بیلور .

اختری ایران تعبیراتندن اولوب مستحسن دنیلان آهنکك تام بر پرده فوقنده بولنان سپورکه آهنکنه دینور . اشبو آهنك عثمانلی آهنکلرینك الك نهایت یعنی یدنجی آهنکیدر .

اخلاص بوده احویزاوی کبی ممالك عراقده مستعمل اولان مقاماتندر .

ادوار علی العموم قواعد ومقامات موسیقیه‌دن باحث اولان کتب ورسائل موسیقیه‌یه دینور . مثلا ابن سینانك تألیفاتندن اولان کتاب . الموسیقی نام اثر ابن سینانك ادواری نامیله یاد اولنور .

آرایش جهان (☛ آرایش خورشیده)

آرایش خورشید عجم شاهلرندن اولان خسرو پرویزك خواننده‌لرندن (باربد)

نام موسیقی شناسـك ایجاد ایتدیگی بر مقام اسمیدر. مومی الیهك ایجاد ایتدیگی مقامك عـددی (٣٦) قـدر اولوب آنلرده کندی هجالری صره‌سنده ذکر وتعداد اولنه‌جقدر .

اربع وعشرین بلدان عربده استعمال اولنور (٢٤) ضربلی بر اصول اسمیدر .

ارتفاع اصواتك کیفیات خصوصیهٔ ثلثه‌سندن بریدر . بوده ایکی خاصه‌نك هیئت مجموعه‌سنه اطلاق اولنـور . مذکور ایکی خاصـه ایسـه صـداك تیزلك و پستلگیدر . دها طوغریسی عین زمانده وقوعـه گلان ایکی صدانك یکدیگرندن تیز و پستلگنه دینور . بوده بر زمان ظرفنده عدد اهتزازی زیاده اولان صـوته تیز ، آز اولانه ایسـه پست دینور . بو حالده صدانك ارتفاعی جسمك سرعت اهتزا- زیه‌سـیله متناسب اولدیغی تبین ایدر . بونك ایچون ارتفاع صدایی « معین بر زمانده عـدد اهتزازیه‌سی چوق ویا آز اولان صـدا دیه تعریف ایدرلر . » نتکم شاه ومنصور آهنگنده بولنان ایکی سازده هر ایکی صورتده بیله اجرا اولنان برمقام یکدیگرینك عینی اولدیغی یك نظرده آ کلاشیلور. فقط آنلردن بری شاه ودیگری منصور آهنگنده اوقونمسی مناسبتیله منصورك شاهدن بر پرده تیز وارتفاعی زیاده ، عکسی تقدیرنده ایسـه شاهك منصوردن بر پرده پست یعنی ارتفاعی آز اوله‌جغی اربابنـه خفی دگلدر . الحاصـل عدد اهتزازیه‌سـنه گوره بر صوت زیاده ویاخود آز تیز وپست اولمسی کیفیتنه (ارتفاع صدا) تسمیه اولنور . اشـته بوندن استنباط اولنورکه صوتك درجاتنك بهرینه ارتفاع دنیلور . یعنی اوده راست پرده‌سنك تیز وپست اولمسیله ارتفاعی زیاده ویا آزدر تعبیرلریله افاده اولنور .

اس اساس موسـیقیده اجرا ایدیلان نغمات موزونه‌نك شرطنـدندرکه نغمـه‌لر آغزدن چیقار ایکن بر قانونه تابع اوله‌جـق ایدی . بونك ایسـه فن موسـیقیده اصـول اوله‌جغی وارستهٔ ایضاحدر . بو اصول الك دیز اوزرنده یوقارودن اشاغی یه طوغری حرکتی دیمك اولمغله نغمه دخی آغزدن چیقارایکن اصول ایچون حاضر اولان ال دخی یوقارودن دیز اوزرینه هبوطی لازمکلور ایکن بعضاً ایجابات موسـیقیه‌دن اوله‌رق اصـولك دیزه هبوطندنصکره نغمه‌نك اجرا وظهورینه (اس) ویا (نطق ضرب) تعبیر اولنور.

اسقله فرانسزجه‌دن مأخوذ اولوب عمومیت اوزره اسقله‌نك

سلسلهٔ اصوات موسیقیه‌دیمك اولدیغی وارستهٔ ایضاحدر . اساساً موسیقیده الڭ پست پرده‌دن الڭ تیز پرده آره‌سنده بولنان پرده‌لرڭ هیچ بر قاعده واصوله مربوط اولمدقلری حالنه دینلدیکی کبی کمان قانون وپیانو ایچون ترتیب ایدیلان برقاچ نوع نوطه‌لره دخی اسقله تعبیر اولندیغی بوفنه وقوف تامه‌سی اولانلره معلومدر .

اشيك کمان قانون وامثالی آلات موسیقیه‌نڭ حائز بولندقلری تل ویا کریشلرڭ استناد ایتدیرلدیکی اکثریا ثابت اولوب تحته ویا کمیکدن معمول اولان پارچه‌لرینه دینور. بونلرده اکثریا ذو وجوه خمسه ویاخود صحیفوی الشکل اولور .

اصفهان برمقام اسمی اولوب ابتدا حجاز نوا اغاز ایدر وبعده حجاز چاشنسیله راست ونوا کوستروب چارکاه سکاه پرده‌لریله دوکاهده قرار ایدر .

اصفهانك بوده برمقام اسمی اولوب مقام مذکورڭ سیری ابتدا اصفهان آغاز ایدر و بعده عجم ، کردانیه ، محیر پرده‌لرینه قدر صعود ایدرك آندن رسم مذکور اوزره نوایه هبوطنده سکاه دوکاه پرده‌لرینه اوغرامقسزین اصفهان آغاز ایدرك دوکاهده قرار .

اصوات صوتك جمعی اولوب ایکی جسمڭ یکدیکرینه تعاطی ایتمسندن ویاخود هوانڭ برواسطه ایله اهتزاز وحرکته کلمسندن حاصل اولان کیفیته « صوت » ویاخود « صدا » تسمیه اولنور . بونی، غشاء طبلی متأثر قیلان کافهٔ حادثه‌در دیه تعریف ایدرلر. «غشاء طبل عضو سمعڭ منقسم اولدیغی آذان ثلثه‌دن اذن متوسط ایله اذن داخلی اره‌سنده بولنان برغشادرکه صدا اشبو غشا واسطه‌سیله عضو سمعه واصل اولور . »

اصول نغمات موزونه‌نڭ وزنی اولان ضروبڭ عدد معین اوزره هیئت مخصوصه‌سنه دینور. نغمات موزونه‌نڭ وزنی اولان ضروبڭ عدد معینی ندر ؟ اولا ضروبڭ عددی مساوی زمانلرده الڭ دیز اوزرنده یوقارودن اشاغی‌یه واشاغیدن یوقارویه طوغری حرکتیدر . بعده یکدیکرینه مساوی اولان برقاچ زماندن مرکب اولان شو ضروبڭ هیئتنه‌ده ضروبڭ عدد معینی دینورکه ایشته بوکا اصول دینلور. مثلا دویك دینلان اصول سکز ضربلی براصول اولوب فرضا یکدیکرینه مساوی برزمان تخطر ایدملم که « واحد قیاسیٔ زمان برثانیه اولسون » هرضربڭ برثامنه‌ده اجرا ایدلمسندن سکز ثامنه‌ده سکز ضرب ایده‌جکی درکاردر .

ایشته سکز ضرب براصول فرض ایدیلور ایسه بوکا موسیقیون دویك اصولی دیمشلر. فرضا سکز ضرب اولمیوبده هر ثامنه باشنده برضرب اورلدیغی تقدیرده هر آلتی ضرب براصول دیه قبول ایدیلورسه بوکاده اساتذهٔ علم موسیقی یوروك سماعی دیمشلر. فقط اشبو واحد قیاسی اعتبار ایدیلان برثامنه‌یه ایکی ضرب تقابل ایتدیکی تقدیرده آلتی ضربی حائز بولنان یوروك سماعی اصولی اوچ ثامنه‌ده اجرا واکمال ایدیله‌جکندن یوروك سماعی اصولنك منسوب بولندیغی بحر، بحر خفیف اوّل نامنده بر بحر ایسه بوحالده بحر خفیف اوّلك ایکی ثامنه سنده اوریله‌جق ایکی ضرب بر ثامنه‌سنده اورلمسی لازم کلور. بوتقدیرجه بحر خفیف اوّل بحر خفیف ثانی‌یه نقل ایدلمش اوله‌جغندن یوروك سماعی لفظی‌ده سنکین سماعی‌یه تحویل ایدلمسی لازمکلور.

اعربون عجم عجمستانده مستعمل اولان بر مقام اسمیدر.

اعربون عرب عربستان و عراق ممالکی جهتنده مستعمل برمقام اسمیدر.

آغاز بربسته ویاشرقی‌یه باشلامق محلنده مستعملدر.

اقصاق اکثریا شرقیلرده استعمال اولنور. بحر خفیف اوّلدن طقوز ضربلی براصولدر. مذکور اصول بر وجه آتیدر:

« دم تکا دم تك تك »
۲ ۲ ۲ ۲ ۱

اقصاق سماعی اکثریا آغر سماعی ونادراً شرقیلرده مستعمل اولان بحر خفیف اوّلدن اون ضربلی بر اصولدر:

« دم تکا دم تك تك »
۲ ۳ ۲ ۲ ۱

اقصاق سماعیٔ عربی بوده مصر شام، حلب وحوالیسنده مستعمل اولان بحر خفیف اوّلدن اون ضربلی براصولدر:

« تك تك دم دم تك تك دم »
۱ ۲ ۱ ۱ ۲ ۱ ۲

اقصاق عربی مصر، حلب، شام، حجاز ممالکنده مستعمل اولان طقوز ضربلی بر اصول اولوب بروجه آتی شکل مخصوصی حائزدر:

« دم تك تك دم دم دم »
۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ۳

اقورد فرانسزجه لساندن منقول اولوب آهنك محلنده مستعملدر.

التی درتلك بوده التی سکزلك کبی ایسه‌ده بونده $\frac{۶}{۸}$ یرینه $\frac{۶}{۴}$ ویوروك سماعی یرینه آغر سماعی یعنی سنکین سماعی‌در.

آلتی سکزلك بونك ایکی در-تلکدن فرق $\frac{٢}{٤}$ یرینه $\frac{٦}{٨}$ وضع وتحریر اولنور . بو حالده نوطه‌یی تشکیل ایدن بسته‌نك اصولی یوروك سماعی اولمق ومذکور نوطه‌نك هرباتوطه‌سی‌ده آلتی ضرب اولمق لازمدر. (☚ ایکی درتلگه)

الٰهی جناب حق ذکر وتسبیح ایدن کفته‌لره دینور .

امتزاج نغماتی تشکیل ایدن پرده‌لرك بربرینه اتحادی حالنده‌کی خوش بر حاله دینور .

انابیب متصوته علی العموم نای وامثالی صداتکوین ایدین قامشدن معمول اولان آلات موسیقیه‌یه دینور . بوجنسدن اولان آلتلر ایکی قسم اولوب بری ذولسینه (دیللی دودوك) ودیگری ذوفوهه یعنی «آغزلی دودوك» ناملری ویریلور.

آواز صدا معناسنه‌در .

اوت الافرانغه‌ده (دو) پرده‌سی محلنده استعمال اولنور بر پرده اسمیدر . اوت ، الافرانغه اسقله‌سنك برنجی نوطه‌سنی تشکیل ایتدیگندن بوڭا طبیعی غامك سرپرده‌سی دخی درلر .

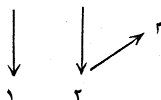
اوج بر مقام اسمی اولوب مقام عراق پرده‌سنده قرار ایدن مذکورك سیری ابتدا اوج پرده‌سندن آغاز ایدوب بعده ایجابنه گوره محیر گردانیه پرده‌لرینه قدر صعود ایدر . آندن دخی پرده پرده چارگاه، راست، دوگاه گوسترەرك عراق پرده‌سنده قرار ایدر . وعجم ایله ماهور پرده‌لری آره‌سنده بولنان بر پرده اسمیدر .

اوج مخالف بوده غیر متداول بر مقام اسمیدر .

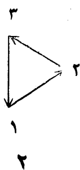
اوج نهاوندی اوج پرده‌سنده قرار ایدن بر مقام اولوب بو اسمده بویله بر مقام شایع اولمامش ایکن بالاخره یکی قپو مولویخانه‌سی شیخی عبدالباقی دده افندی مرحوم مقام‌مذکوری «اوج نهاوندی» تسمیه ایدرك کندی مجموعه‌لرینه درج وصورت سیرینی بیان ایتمشدر .

اوج درتلك هرنقدرالاتورقه موسیقیسنده هیچ بر بسته اوج درتلك قاعده‌سی اوزره نوطه‌یه تحریرایدلمز ایسه‌ده‌الافرانغه‌ده بونك صورت ضربی بروجه آتی اشعار ایدرلر :

(شکل ١)

(شکل ٢)

اوسط اکثریا الهیلرده استعمال اولنور . بحر خفیف اوّلدن یکرمی التی ضربلی بر اصولدر :

« تکا تکا دم تك دم »
٢ ٣ ٢ ٢ ٢

« دم تك تکا دم دم »
٢ ٢ ٣ ٤ ٤

اوفر بحر خفیف اوّلدن طقوز ضربلی بر اصول اولوب بروجه آتی شکل مخصوصی حائزدر :

« دم تك تك دم تکا »
٢ ١ ٢ ٢ ٢

بو شکلده اولان اصول، آیین مولویانك سلام ثانیلرنده قوللانیلورسه‌ده اصل اوفر دنیلان اصول بو اولمیوب شکل آتی وجهله اون ایکی ضربی حائز بولنور :

« دم تکا دم دم تك تك »
٢ ١ ١ ٢ ٢ ٢ ٢

اهتزاز افتعال بابندن صاللانمق معناسنی متضمن اولوب هرقنغی بر کریشك ویاخود بر جسم متصوتك ایکی جانبه طوغری مساواتاً گیدوب گلمسنه ویاخود جزؤ فردلرینك حال حرکته گلملرینه دینور . اشبو کیفیت ایله بالجمله پرده‌لرك قیمت موسیقیه‌سی تعیین اولنمقده‌در . اهتزاز، فن موسیقیده اك زیاده حائز اهمیت بر کیفیتدر .

آهنك یکدیگرینك عینی اولان نغمات موزونه‌نك عین زمان ظرفنده وقوعه گلمسندن حاصل اولان خوش بر تأثیر مخصوصه دینور.
آهنك، ایکی جهتله حصوله گلیر. بری طنتلری نظر اعتباره آلنمدیغی حالده ارتفاعلری مختلف اولان اصواتك امتزاجیله حاصل اولور . دیگری ایسه عین ارتفاعده چالینان بر قاچ سازلرك طنتلری آره‌سنده‌کی مرافقت وامتزاجلرندن حصوله گلیر .

ایقاع صفی الدین عبد المؤمنك لسان فارسی اوزره اولان تألیفاتندن اولوب سلطان مراد خان ثانی بن سلطان محمد غفرالله لهما حضرتلرینك امر همایونلریله (احمد اوغلی شکرالله) نام موسیقی شناسك ترجمه ایتمش اولدیغی بر ادوارده نغمه‌نك بربرینه موافق ویا مخالف اولمسنه (تألیف) ونغمه آره‌سنده بولنان زمانه‌ده (ایقاع) دنیلدیگنی، وبر نغمه‌ده حاصل اوله‌جق ملایمت ومنافرتی آڭلامق ایقاع ایله حاصل اولدیغی بیان ایتمکده‌در .

ایکی درتلك هرقنغی بر بسته‌نك نوطه‌یه تحریرنده مذکور بسته اصولنك منسوب اولدیغی بحر ایله مذکور نوطه‌نك هرباتوطه‌سنك حاوی اولدیغی ضربك مقدارینی افهام ایچون نوطه‌سی آلنمش اولان بسته‌نك

اصولی یوروك دویك ایسه بویله بر نوطه نك ابتداسنه مذكور اصولی افهام ایچون ٣/٤ اشارت مخصوصه سی وضع وتحریر اولنور . واكثریا صورت ضربنی بر وجه آتی شكل مخصوصیله اشعار ایدرلر :

(شكل ١) (شكل ٢)

آیین چمشید غیر متداول بر مقام اولوب اشبو مقام عجم شاهلرندن خسرو پرویزك رامشكرلرندن اولان باربدك اختراعاتندندر .

آیین شریف مولانا جلال الدین رومی قدس سره حضرتلرینك ترتیب بیورمش اولدقلری مثنویدن مأخوذ اولوب بونلرك برطاقم شرائط مخصوصه تحتنده بسته لنمش ومولویخانه لرده قرائت اولنان قطعه وپارچه لرینه دینور .

ب

باتوطه درت ، بش ویا آلتی و نادراً یدی ضربلی برطاقم نوطه لرك ایكی چزگی ایله محدود اولان اقسامنه دینور .

باربط عجم شاهلرندن خسرو پرویزك مطربلرندن باربدك اختراعی اولان برآلت موسیقینك اسمی اولدیغی كبی خواننده ٔ مشارالیهك ده اسمی اولدیغی روایت اولنمقده در .

باغ شیرین بودخی عجم شاهلرندن خسرو پرویزك مطربلرندن اولان باربدك ایجاد ایتدیگی مقاماتدن برینك اسمیدر .

باش پاره نای وامثالی آلات موسیقیه نك باش طرفنی تشكیل ایدن ثابت ویا متحرك اولان اوفق بر پارچه سنه دینور . بونلر اكثریا كمیك ویا ابانوزدن معمول اولورکه بوگبی آلتلرك اشبو قطعه لری اكثریا (ذولسینه) و یاخود (ذوفوهه) اوله رق بولنور .

بحر بالجمله اصولك رفتارینك سریع ویا ثقیل اولمسنه نظراً بولندیغی صنف ویاجمله یه دینور . سریع ویا ثقیل اولملرینه نظراً اصوللر اوچ بحره منقسمدر . برنجیسی : بحر اوّل یعنی بحرخفیف اوّل ، ایكنجیسی : بحرخفیف ثانی ، اوچنجیسی : ایسه بحر ثقیلدر . بونلردن اوّلكیسی : متحرّك اول ساكن ثانی ایكی حرفك مقدار تلفظنه دینور . متحرّك اول ایله ساكن ثانی ایكی حرفدن مقصد دم وَ تك كلمه لریدر . خفیف ثانی

ایسه خفیف اوّلك نصفیدر. بوتقدیرجه ثقیل دخی خفیف ثانینك نصفی اولمسی ایجاب ایدر. فرضا: خفیف اوّل ایله اورلمقده اولان بر اصولك عدد ضربی اون ایسه خفیف ثانی ایله بش و ثقیل ایله‌ده ایکی بچق ضرب اولمق اقتضا ایدر.

بخاری مهجورالاستعمال برمقام اسمیدر.

بختیار کردستان، موصل و بغداد ممالکنده مستعمل برمقام اسمیدر.

برفشان اکثریا بسته‌لرده استعمال اولنور. بحر خفیف اوّلدن اون آلتی ضربلی بر اصولدر. اشبو اصول زنجیر اصولنی تشکیل ایدن بش اصولدن بشنجی اولوب بروجه آتی شکل مخصوصی حائزدر:

« دم تك دم تك دم دم تك دم »
۲ ۱ ۲ ۱ ۲ ۱ ۱ ۱

« دم تاهك تکا تکا »
۱ ۲ ۱ ۱

بزم آرا مهجورالاستعمال بر مقام اسمیدر.

بسته علی‌العموم هرقنغی برمقامك مناسب برگفته‌یه ربط ایدلمش اولان حالنه دینورکه بو مناسبتله درت مصراعدن عبارت اولوب هر مصراعنی عین ترنم تعقیب ایدن بیوك اصوللی شرقیلره دخی دینور.

بسته اصفهان عراق پرده‌سنده قرار ایدن بر مقام اولوب مذکور مقام ابتدا اصفهان مقامی گبی آغاز ایدرك بعده عراقده قرار ایدر.

بسته حصار مهجورالاستعمال برترکیب اسمیدر.

بسته دور روانی اکثریا بسته‌لرده استعمال اولنور. بحر خفیف اوّلدن یگرمی التی ضربلی بر اصولدر. شویله‌که:

« دم تك تك دم تك تك دم تك »
۲ ۲ ۲ ۱ ۲ ۱ ۲ ۲

« دم تك تك دم تك دم تك تك »
۱ ۲ ۱ ۲ ۲ ۱ ۲ ۱

بسته‌کار بسته ایجاد ایدیجی معناسنه اولوب بسته ترتیب ایدن آدمه دینور.

بسته نگار برمقام اسمی اولوب ابتدا چارگاه آغاز ایدرك بعده صبا پرده‌سیله راسته قدر هبوط ایدر. وآندن عراق پرده‌سنده قرار ایدر. مقام مذکور متأخرین اختراعی اولوب اکثریا طیشارلق هوالرنده مستعملدر.

بسته‌نگار عتیق غیر متداول بر مقام اسمیدر.

بسته‌نگار قدیم (☞ بسته نگار عتیقه)

بش درتلك آغر اقصاق سماعی ویاخود لنك فاخته اصوللریله بسته لنان شرقیلرك نوطه لره حین تحریرنده مذكور نوطه لرك اولنه $\frac{5}{4}$ اشارت مخصوصی وضع ایله مذكور نوطه نك هرباتوطه سنك یعنی ایكی چزگی ایله محدود اولان نوطه لرینك بش ضرب اولمسی كیفیتنه دینور .

بشر برمقام اسمی اولوب اكثریا كركوكده مستعملدر .

بش سكزلك بوده سابق گبی ایسه ده بونده یالگز آغر اقصاق سماعی یرینه اقصاق سماعی اولوب اشارت مخصوصه سی ده قاعدةً $\frac{5}{8}$ اولمسی ایجاب ایدر .

بطن صدا تكوین ایدن هرقنغی بر كریشك صدا تولیدی اثناسنده مذكور كریشك اك وسعتلی اولان محلنه دینور .

بعد آلات موسیقیه نك پرده لرینی وقوعه گتیرن تل ویا كریشلرك طولنه دینوركه بوكا (فاصله) دخی دینور .

بعید لازم بر مقامك سیری داخلنده بولنوبده استعمالی خفی رتبه سنده او مقامه داخل اولان پرده لره دینوركه صبا مقامنك سیرنده نوا پرده سنك جزئی بولنمسی گبی .

بلغاری بش ویا آلتی تللی اوفق برساز اولوب بش تللی اولدیغی تقدیرده ایكی تلی دوگاه بری راست دیگر ایكیسی ده یگاه پرده لرینی اعطا ایتمك اوزره آهنك ایدیلور . آلتی تللی اولور ایسه دردی دوگاه ایكیسی یگاه اوله رق آهنك ایدیلور . بونلر عوامه مخصوص سازلر اولوب اناطولیٔ شاهانه نك اكثر محلنده بش تللیسی مستعملدر .

بم تیز مقابلی اولوب پست محلنده سویلنور .

بمول هرقنغی برتام پرده اعتبار ایدیلان برپرده نك نیم پرده مادوننده بولنان نصف پرده لره دینوركه الاتورقه ده بمول لفظی مقاماتك ایجابنه گوره همان بالجمله نیم پرده لره تعبیر اولنور دیه تعریف اولنور نوطه لرده بمول (♭) اشارت مخصوصه سیله افهام ایدیلور .

بنیه بانك ضمیله بلدان عربده وعلی الخصوص خطهٔ عراقده مستعمل بر مقام اسمیدر .

بوستان (☛ بخاریه)

بوسلك بر مقام اسمی اولوب ابتدا حسینی پرده سندن آغاز ایدر بعده نوا چارگاه بوسلك دوگاه زیركوله پرده لریله دوگاهده قرار ایدر . مقام مذكورك حسینی

پرده‌سندن محیر پرده‌سنه قدر سیری جائزدر .

بر وجه تعریف بوسلك لفظی مذکور مقامه دنیلدیکی کبی چارکاه پرده‌سیله سکاه پرده‌سی آره‌سنده بولنان بر نیم پرده‌یه‌ده دنیلور .

بوسلك عشیران برمقام اسمی اولوب ابتدا بوسلك مقامی کبی آغاز ایدر بعده بر حسینی آچه‌رق حسینی عشیران پرده‌سنده قرار ایدر .

بومبورت الافرانغه آلات موسیقیه‌سندن برینك اسمیدر .

بیاتی بوده بر مقام اسمی اولوب ابتدا چارکاه نوا آغاز ایدر بعده سکاه، چارکاه، نوا پرده‌لریله کاه حسینی وکاه عجم کوستره‌رك تکرار حسینی، نوا، چارکاه، سکاه ایله راست کوسترمکسزین دوکاهده قرار ایدر .

بیضا (☚ بخاری‌یه)

ــ پ ــ

پرده علی‌العموم کیفیات ثلثه‌یی اخذ ایدن هر بر صدانك حال طبیعیه‌سنه دینور .

پریمو عود، کمان، قانون، طنبور وامثالی آلات موسیقیه ایله چالنمغه مخصوص اوله‌رق ترتیب ایدیلان نوطه‌لره دینور .

پست اشاغی معناسنه اولوب (بم) محلنده مستعملدر .

پست شوری یکاه پرده‌سنك مافوقنده بولنان بر پرده اسمی اولوب شوری پرده‌سنك مقابلیدر .

پست حصار حسینی عشیران پرده‌سیله پست شوری آره‌سنده بولنان بر پرده اسمی اولوب حسینی پرده‌سیله شوری پرده‌سنك مابیننده بولنان حصار پرده‌سنك مقابلی اولان بر پرده اسمیدر .

پست عجم حسینی عشیران پرده‌سنك مافوقنده بولنان بر پرده اسمی اولوب عجم پرده‌سنك مقابلی اولان بر پرده اسمیدر .

پسندیده بر مقام اسمی اولوب مقام مذکور ابتدا حجاز نوا حسینی عجم کردانیه محیر باصوب بو سیاق اوزره نوایه اینوب تکرار کردانیه محیر سنبله تیز سکاه تیز چارکاه کوستره‌رك ینه نوایه قدر اینر بعده حجاز نوا حسینی اوج

کردانیه گوستروب بو اسلوب اوزره تکرار سگاه پرده‌سنه قدر اینروآندن دوگاه حسینی نوا حجاز کوردی پرده‌لریله راسته قدر اینوب بعده راستدن چارگاه حسینی حجازکوردی‌ایله راستده قرار ایدر .

پنجگاه راست قولندن بر مقام اسمی اولوب اشبو مقام ابتدا اصفهان چاشنسیله نوا حجاز آغاز ایدوب بعده بوسلك، دوگاه، پرده‌لریله راست پرده‌سنده قرار ایدر . مقام مذکورك اثنای سیرنده بعضاً حجاز یرینه سگاه گوسترلمسنده بر بأس یوقدر . فقط اصل پنجگاه مقامی ایچون سگاه‌پرده‌سنك بولنمسی لازمدر.

پیانو الافرانغه آلات موسیقیه‌سندن معروف اولان بر آلت اسمیدر .

پیرو شرقی ویا سائره اوقومقده بر خواننده‌یه رفاقت ایدن دیگر بر خواننده‌یه دینور .

پیشرو هرمقام فصلنك ابتداسنده آلات موسیقیه ایله چالینان موزون نغمه‌لره اطلاق ایدیلور.

ت

تا کار، بسته، سماعی‌لرك ترنملرینه مخصوص الفاظدندر .

تازنه جرعه و بلغاری چالمغه مخصوص اولان مضرابه دینورکه بوده اکثریا قره کیراز اغاجی قبوغندن اعمال ایدیلور .

تألیف قواعد موسیقیه‌یی بر استاد کاملدن ویاخود کتب موسیقیه‌دن اکتساب ایتمکه دینور . (☚ ایقاع)

تام پرده یگاه، حسینی عشیران عجم عشیران، عراق راست، دوگاه، سگاه، چارگاه، نوا، حسینی، اوج، عجم، گردانیه، محیر والی آخری پرده‌لره دینور .

تاهك اصول موسیقی‌یی تشکیل ایدن درت لفظدن دردنجیسی اولوب مذکور کلمه‌نك (تا) لفظنك تلفظنده صول ال بر دفعه دیز اوزرینه اورلدقدنصکره (هك) لفظیله دخی هرایکی الك برلکده دیز اوزرینه هبوطنه .

تخت طاقدیس باربدنام موسیقی شناسك اختراعاتندن اولان بر مقام اسمیدر .

تردللی (☚ تایه)

تركی حجاز مهجور الاستعمال بر مقام اسمیدر .

تركیب برقاچ مقامدن مركب اولان مقامه دینور . نتكم سبز اندر سبز مقامی كبی اولوب چونكه مقام مذكور چارگاه، بزرك، مایه، پنجگاه رهاوی، نهفت، عزّال مقاملرینك یكدیگرینی متعاقباً اجرا ایدلمسیله حاصل اولەجغندن بوكبی بر ایكی مقامدن مركب اولان مقاماته تركیب تعبیر اولنور. فقط بوكون تركیب اولسون مقام اولسون هر ایكیسنه بردن مقام تعبیر ایدلمكدەدر .

ترمپت ایكی جهتیده حیوان دریسندن معمول داووله مشابه هركسك معلومی اولان بر نوع آلتدر .

ترنّم برطاقم معناسز گفتەلر ایله ایدیلان تغنّیه دینور .

تصوّت مبدأ صدا ایله هرقنغی بر حائله دگین اولان مسافه نك بعدیتی (۳۴) مترەدن اكسیك اولمسیله وقوعه گلان حادثەیه دینور .

تغنّی آغزله اجرا ایدیلان نغمەلره دینور .

تقسیم ایتمك منظوم اولان گفتەلره هر موسیقی شناسنك كندی طبعنه موافق نغمەلراویدیرەرق اجرای ترنمه دینور .

تقطیع بستەلنەجك اولان گفتەلری كندی وزننه گوره هر مصراعنی تفریق ایتمگه دینوركه نغمەلرىدە هرمصراعك مقطوع اولان وزننه گوره تقسیم ایتمگه (پای) تسمیه اولنور .

تقلیب فن موسیقیده بر پردەیی دیگر بر پرده اوزرینه تطبیق ایتمگه دینوركه بو حالده اجرا ایدیلان ترنمەده (شد) تعبیر ایدیلور. (☛ شدده)

تك اصول موسیقیی تشكیل ایدن درت لفظدن ایكنجیسی اولوب دائما صول الك حركتنی اشراب ایتدیرر بركلمەدر .

تكه بوده سابق كبی ایسەده بونك سابقندن فرقی یالكز (ت) حرفنك تلفظندە صاغ ال بر دفعه دیز اوزرینەاوریلور. دیمكاولیوركه (تكه) دنیلدیگی وقت ایكی الك حركتی لازمدر . فقط گلەلم تك كلەسنه بونده ایسه یالكز صول الك بردفعه دیزه اوریلەجغی اصول شناسانك معلومیدر .

تكاّ (☛ تكەیه)

تل (تانك كسریله) ترنملره مخصوص اولان الفاظدندر .

تن تانك فتحيله (تل) ه مراجعت.

تنه (☞ تن)

توشيح مولود جناب رسالتپناهى‌يى متضمن اولان گفته‌لره دينور.

تيز يوكسك معناسنه اولوب ديك حسينى ديك حجاز دنيله‌جگى پرده تيز حسينى تيز حجاز دنيلور.

تيز بوسلك بوسلك پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز چارگاه چارگاه پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز حجاز حجاز پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز حسينى حسينى پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز حصار حصار پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز سگاه سگاه پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز شورى شورى پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز صبا صبا پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز عجم عجم پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

تيز عزّال بعض روايتده تيز حجاز پرده‌سنك مقابلى وبعض روايتده ايسه راست پرده‌سيله دوگاه پرده‌سنك آره‌سنده بولنان پست زيركوله پرده‌سنك تيز مقابلى اولان پرده‌نك اسميدر.

تيز نوا نوا پرده‌سنك تيز مقابلى اولان بر پرده‌نك اسميدر.

﴿ ث ﴾

ثابت الصوت پرده‌لرينك صدالرى غير متغير اولان موسيقى آلتلرينه دينور.

ثريّا يقين زمان ظرفنده ايجاد اولنان اصوللردن اولوب بحر خفيف اوّلدن (٥) ضربى حائزدر. وبروجه آتى شكل مخصوصى واردر:

« دم تك »
٢ ٣

ثقيل بحر ثانيدن بستەلردە استعمال اولنور (٤٨) ضربلى بر اصول اولمغله برابر اصوللرك منقسم اولدقلرى بحور ثلثەدن اوچنجيسنه دخى دينور . ثقيل ، اصول اولديغى تقديردە بروجه آتى شكلى حائزدر :

«دم تكا دم تكا تكا دم تكا دم تك»
٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ١

«تكه دِم تك تك دم دم تك دم»
١ ٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ٢

«تك تك دم تكا دم دم تك تكه»
٢ ٢ ٢ ٢ ١ ١ ١ ١

« دم تك تكه دم تاهك تكا تكا »
١ ١ ١ ١ ٢ ١ ١

ج

جامع الالحان خواجه عبدالقادر بن غيبى الحافظ . المراغى نك تأليفاتندن اولان بر موسيقى كتابنك اسميدر. خواجه عبدالقادر بن غيبى الحافظ المراغى كه چلبى سلطان محمد حضرتلرينك معاصرينندن اولان (حسين بايقرا) نك خوانندەلرندن وموسيقى شناسان شهرتشعاران اسلاميەدندر .

مشار اليهك فن موسيقى حقندە يك چوق آثار مهمەسى اولوب اسملرى ستون مخصوصندە ذكر و تعداد اولنەجقدر .

جانفزا بوگون استعمالدن ساقط اولان مقاماتدندر .

جُرعه بلغارينك كوچكى اولوب اكثريا درت تللى اولوركه بونك اوچ تلى دوگاه ديگرى يگاه پردەسنى اعطا ايتمك اوزره آهنك ايديلور .

جغر هند اصطلاحاتندن اولوب مهجورالاستعمال بر اصول اسميدر .

جنس صدا مختلف ايكى آلتدن صدور ايدن صدا. لرك كندى مصدرى اولان آلات موسيقيه نك جنسلريله يكديگرندن تفريق اولنملرينه دينوركه بوكا (طنت) دخى دينور .

جورجنا بحرخفيف اوّلدن اكثريا شرقيلردە مستعمل (٦) ضربلى براصول اولوب بروجه آتى شكل مخصوصى حائزدر :

« دم تكا دم تك »
١ ٢ ١ ٢

جوئى مهجورالاستعمال براصول اسميدر .

چ

چارپه بر پرده‌یی کندی مافوقنده و بعضاً مادوننده بولنان پرده‌لردن برینه خفیف ویا خیزلیجه اورمغه دینور .

چار ضرب مهجور الاستعمال بر اصول اسمیدر.

چارگاه بوسلك پرده‌سیله حجاز پرده‌سی آره‌سنده بولنان بر تام پرده اسمی اولوب بو پرده‌یه نسبتله مذکور پرده اوزرنده قرار ایدن بر مقامه دخی علم اولمشدر . مقام مذکور ابتدا دوگاه، سگاه، چارگاه پرده‌لرندن آغاز ایدوب بعده صبا چاشنیسیله چارگاه پرده‌سی اوزرنده قرار ایدر . فقط مقام مذکورك عجم گردانیه محیر پرده‌لرینه‌قدر سیری دخی جائزدر. بعض کسه‌لر علی‌روایة چارگاه مقامی‌ایله تغنی ایلمگی مشئوم عد ایدییورلر ایسه‌ده بو ظنلری بر اساسه مستند اولمدیغندن حکمسزدر .

چارگاه عجم مهجور الاستعمال بر مقام اسمیدر.

چاریك صدا $\frac{۸۱}{۸۰}$ نسبتنه مساوی اولان غایت اوفق صداره دینور . فرضا : دوگاه ویاخود راست پرده‌سنی اعطا ایدن (۶۴۸) میلیمتره طولنده اولان برتلك اوزرنده مذکور پرده‌یه نسبتله $\frac{۸۱}{۸۰}$ کسری نسبتنده برچاریك صدا اخذی لازمگلسه (۶۴۰) میلیمتره‌لك برطول دخی(۶۴۸) طولنده اولان دوگاه ویاخود راست پرده‌سنك چاریك اصولی اولمش اولور. بووجهله چاریك صدالری بولمق ایچون عملیات آتی‌یه درمیان ایدیلور. شویله‌که: اوّلا برپرده‌یی اعطا ایدن‌طول عددینی $\frac{۸۱}{۸۰}$ کسرینك صورتنه تقسیم ایدرك بعده مخرجنه ضرب ایله چیقان حاصل ضرب مطلوب اولان پرده طولنك چاریك صداسنی اعطا ایدر بر طول اولورکه بوکا فرانسزلر (قومّا) تعبیر ایدرلر . بوکبی غایت اصغر اولان پرده‌لر ، مختلف اسامیٔ مخصوصه ایله توسیم اولندیغندن آنلرده هجالری بحثنده صره‌سیله ذکر وتعداد اولنه‌جقدر .

چفته دو یك بحر خفیف ثانیدن (۸) ضربلی بر اصولدر . وزنجیر اصولنی تشکیل ایدن بش اصولدن برنجیسی اولوب شکل مخصوصی‌ده بروجه آتیدر :

« دم تك تك دم دم تك تكا »
۱ ۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱

چنبر بوده سابق گبی بحر خفیف ثانیـدن (۱۲) ضربلی بر اصول اولوب زنجـیر اصولنی تشـکیل ایدن بش اصولدن اوچنجیسیدر. وبروجه آتی شکل مخصوصی ایله ارائه اولنمشدر:

« دم تکا دم دم تك دم تك تك »
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱

« دم تا هك تکا تکا »
۱ ۲ ۱ ۱

اشبو اصول ایله بسـتهلنان بعض بسـتهلر اکثریا مذکور اصولك، وزن ثقیل بحرنده بولنـدیغی حال و طورنده بستهلنمش بولنورکه شومناسبتله اصول مذکورك وزن ثالث ایله اولان طور مخصوصنیده بروجه آتی شرح ایلدك :

« دم تکا دم دم تك تك تك تك »
۱ ۱ ۱ ۱

« دم تا هك تکا تکا »
۱ ۱

چنك خطهٔ عجمده مستعمل اولان موسیقی آلاتندن برینك اسمیدر .

ح

حاوی بحر ثانیـدن بسـتهلرده استعمال اولنور (٦٤) ضربلی براصول اولوب بروجه آتی شکل مخصوصی واردر :

« دم تکا دم تك تکه دم تك دم »
۲ ۲ ۱ ۱ ۲ ۲

« تکا تکا دم تکا تکا دم تك تکه »
۱ ۱ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲

« دم تك دم دم تکا تکا دم تکا »
۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲

« دم دم تك تکه دم تك تکه دم »
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱

« تا هك تکا تکا دم تك تك دم »
۱ ۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲

« تك تك دم تك دم دم تا هك »
۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲ ۱

« تکا تکا »
۱ ۱

حجاز چارگاه ایله صبا پردهلری ارهسنده بولنان برنیم پرده اسمی اولوب مذکور پردهیهنسبتله دخی دوگاه پردهسـنده قرار ایدن برمقامه علم اولمشـدر . مقام مذکور ابتـدا حجاز نوا پردهلرندن آغاز ایدوب بعده حسینی، نوا، حجاز، کوردی ایله دوگاهده قرار ایدر . بعضیلری حجازده کورد ـ ینك بولنمدیغنی ادعا ایدرلرکه بوسوزلری طوغری اولمغله برابر افادهجه ناقصدر . اساساً باقیلورسه حجاز مقامنده نهسگاه ونهده کوردی پردهلری یوقدر. سگاه ایله کوردی ارهسنده بر پرده مستعملدرکه پردهٔ مذکورك طنبورده ایروجه محل مخصوصی دخی واردر . مقام مذکورك حسینیدن

اوج، گردانیه، محیر، پرده‌لریله دوگاهدن
راسته قدر سیری جائزدر . بو مقام
دل آرا قدمانك اختراعیدر .

حجازکار ابتدا اوج گردانیه پرده‌سیله محیردن حجاز
پرده‌سنه صعود ایدوب تکرار برچارگاه
پرده‌سیله اوجه و بعضاً عجم پرده‌سنه
واوجدن محیر وتیز سگاهه وآندن
اسلوب مذکور اوزره حجاز،
چارگاه، دوگاه، و زیرگوله پرده‌لریله
راستده قرار ایتدکدنصکره بر عراق
گوستروب تکرار چارگاه پرده‌سندن
گردانیه پرده‌سنه صعود ایدرك قرار
ایدر . مقام مذکور برآرالق هرنصلسه
وادیٔ نسیانه آتیله‌رق محو و نابود
اولمش ایدی . بالآخره (۱۲۸۰)
سنه‌سنده فارابیٔ عصر خواجهٔ عرفانمز
ذکائی افندی حضرتلری طرفندن مذکور
مقامدن ایکی فصل ابداع بیوریله‌رق
تکرار میدان انتشاره وضع اولنمشدر .

حجاز مخالف برمقام اسمی اولوب ابتدا حجاز نوا
آغاز ایدر بعده شوری پرده‌سیله عجم
آغاز ایدرك دوگاهده قرار ایدر. مقام
مذکور بوگون استعمال اولنمامقده‌در .

حجازین ابتدا دوگاه پرده‌سندن آغاز ایدوب بعده
زیرکوله پرده‌سیله عراق وینه زیرکوله ایله
دوگاه پرده‌لرینی سیرایده‌رك حجاز آغاز ایدر
وقراری اولان دوگاه پرده‌سنه گلدکده
دوگاه پرده‌سندن عشیران پرده‌سنه‌دك
بر حجاز آغاز ایدوب آندن عشیران
قرار ایدر بر مقامدر . مقام مذکور
جنتمکان سلطان سلیم خان حضرتلرینك
اختراعات عالیه‌لرندندر .

حدیدی نفس موصل وبغدادده مستعمل اولان برمقام
اسمیدر .

حزین خطهٔ عراق وعربستانده مستعمل برمقام اسمیدر.

حسینی حصار پرده‌سیله عجم پرده‌سی آره‌سنده بولنان
بر تام پرده‌نك اسمی اولمغله برابر دوگاه
پرده‌سنده قرار ایدن بر مقامه دخی
دینور . مقام مذکور ابتدا نوا حسینی
آغاز ایدوب بعده نوا، چارگاه، سگاه
پرده‌لریله دوگاهده قرار ایدر . ایمدی
بومقامك تیزدن محیر وتیزچارگاه وپستدن
ایسه راسته قدر سیری جائزدر .

حسینی زمزمه (☞ حسینی کوردی‌یه)

حسینی عشیران برمقام اسمی اولوب بوگا
(وجه حسینی) دخی دیرلرکه مقام مذکور
ابتدا حسینی آغاز ایدرك بعده نوا،
چارگاه، سگاه، دوگاه پرده‌لریله راست
عراق پرده‌سندن حسینی عشیران
پرده‌سنده قرار ایدر . اشبو مقامه
أصلا بوسلك پرده‌سی داخل اولمز .

حسینی کوردی بر مقام اسمی اولوب ابتدا حسینی آغاز ایدر . بعدی کوردی پرده‌سیله دوگاهده قرار ایدر .

حصار بر مقام اسمی اولوب ابتدا حسینی حصار آغاز ایدر بعده نواسز چارگاه ایله سگاهی آشکار ایدرك زیرگوله ایله دوگاهده قرار ایدرکه بعضیلری مقام مذکوره زیرگوله پرده‌سنك داخل اولمدیغنی بیان ایدر .
حصار، شوری ایله حسینی پرده‌سی آره‌سنده بولنان بر پرده‌نك ده اسمیدر.

حصار بوسلك بر مقام اسمی اولوب مقام مذکوری اجرا ایتمك ایچون ابتدا حصار مقامی بحق اجرا ایدلملی بعده بر حسینی پرده‌سیله بوسلك پرده‌سنی یکدیگرینه نوا، چارگاه پرده‌لری واسطه‌سیله برلشدیره‌رك دوگاه زیرگوله پرده‌لریله دوگاهده قرار ایدر . مقام مذکورك حسینی پرده‌سندن محیره قدر سیری جائزدر .

حصارك مهجور الاستعمال بر مقام اسمی اولمغله برابر حسینی ایله نوا پرده‌سی اره‌سنده بولنان بر نیم پرده‌یه دخی دنیلور .

حصار کوردی بر مقام اسمی اولوب دوگاه سگاه پرده‌لرین گوسترمکسزین ابتدا حصار آغاز ایدوب بعده چارگاه نوا پرده‌لرینی آشکار ایدرك کوردی پرده‌سی ایله قرار ایدر . مقام مذکور شیخ عبدالباقی دده افندینك اختراعات عالیه‌لرندندر .

حقهٔ کاوس باربد نام موسیقی شناسك اختراعکرده‌سی اولان مقاماتندندر .

حکیمی (☛ حدیدیه)

حلیله باقر ویا دوکمه فاقفوندن معمول اکثریا تکیه‌لرده چالینان برنوع آلتدر .

خ

خفیف بحراوّلدن (۳۲) ضربلی الهی وبسته‌لرده استعمال اولنور بروجه آتی شکلی حائز بولنان بر اصول اسمی اولمغله برابر اصوللرك منسوب بولندقلری بحور ثلثه‌دن اوّلکیسنه دخی دینور .

خفیف اصولی

«دم تك تك دم تك تك دم تكا»
۱ ۱ ۲ ۱ ۱ ۲ ۲ ۲

«دم تك تك دم تكا دم دم تك»
۱ ۱ ۲ ۲ ۲ ۱ ۱ ۱

«تكه دم تك تكه دم تاهك تكا تكا»
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲ ۱ ۱

خفيف اوّل رفتاری اك زياده سريع اولان اصوللرك منسوب بولندقلری جمله‌يه دينور.

خفيف ثانی خفيف اوّل بحرينه منسوب اولان اصول رفتارينك نصف رفتارينه مساوی اولان اصوللرك منسوب بولندقلری جمله ويا صنفه دينور.

خواننده بسته ويا شرقی اوقويان آدمه دينور.

خوزی عشاق مقامنك بر طرز مخصوص اوزره اجرا ايدلمسيله حاصل اولان بر مقام اسميدركه ارنبود هوالری اكثريا بو مقام ايله اجرا ايديلور.

خوش سرای خطۀ عراقده مستعمل برمقام اسميدر.

د

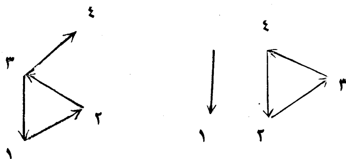
داوود تام پرده اوزرنده بر آهنك اسمی اولوب منصور آهنگنك ايكی پرده پستنده و بول آهنكدن بر پرده ديك بولنان بر آهنكدر.

داوودی اكثرا شلديغنه نظراً همنامی اولان آهنگه نسبتله هم قالين وهم‌ده گومراه اولان سسلره دينور.

داوول ايكی جهتی قورصاقدن معمول اولوب عمومك معلومی اولان بر آلتدر.

درت درتلك اغردويك اصوليله بستەلنمش اولان شرقی ويا بسته نوطه‌لرينك هر ايكی چزگی ارەسنده بولنان نوطه‌لرينك ضربلری درت ضرب اولمسنه دينوركه بوله بر نوطه‌نك اوّله‌ده مذكور ضربی مشعر اولمق اوزره ◡ ياخود $\frac{4}{4}$ اشارات مخصوصه‌سندن بری وضع ايديلور. الا فرانغه‌ده درت درتلك اصولنی بروجه آتی طرز مخصوصنده اشعار ايدرلر:

(شكل ۱) (شكل ۲)

درفشان ادوار قديمه‌ده برفشان اصولی محلنده استعمال اولنديغی گبی بعض محللرده‌ده دالك كسريله درخشان يازلمشدر.

درنك قديم اصوللردن براصول اسمی اولوب هنوزاستعمالدن ساقط اولمشدر.

دف قورصاقدن معمول برنوع آلات موسیقیدز . بوکا دائره دخی دیرلر .

دلاویز صاحب الادوار شیخ عبد الباقی دده افندی مرحومك اختراعات عالیه‌لرندن اولان برمقام اسمی اولوب بوکون استعمال اولنماقده‌در .

دلدار (دلاویزه)

دلربا استعمالدن ساقط اولان مقاماتندن بریدر .

دلکش خاوران عراق پرده‌سنده قرار ایدن بر مقام اولوب مقام مذکور ابتدا حسینی آغاز ایدر بعده چارگاه، سگاه، دوگاه پرده‌لرینی آچه‌رق آندن عراق پرده‌سنده قرار ایدر .

دلکشا راست پرده‌سنده قرار ایدن برمقام اولوب بوکا (نو اثر) دخی دیرلر. مذکور مقامه ابتدا شت عربان قلقاو آغاز ایدیلوب بعده راست پرده‌سنده قرار ایدیلور. بومقام دلکشا دخی جنتمکان سلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك مصاحبلرندن اولان محمد عارف اغانك اختراعاتندندر. مذکور مقام عادتا نهاوند مقامنده‌کی چارگاه پرده‌سنك حجاز پرده‌سنه تبدیله حاصل اولور بر مقامدر .

دلکشیده هنوز استعمال اولنمیان مقاملردن ایکن بوکون خواجه نامنی بحق احرازه موفقیت تامه کسب ایتمش اولان استاد اکرمم فضیلتلو ذکائی افندی حضرتلرینك تلمیذان خوش ادالرندن و دار الشفقه مأذونلرندن حافظ احمد افندی برادرمزك اثر سعی واقداملری اوله‌رق تام برفصل ایله میدان انتشاره وضع اولنمشدر . اشبو مقام ابتداصرف حسینی آغاز ایدر. بعده دوگاهه هبوطنده کوردی پرده‌سیله یکاهده قرار ایدر .

دم دالك ضمیله اصوللری تشکیل ایدن درت لفظدن برنجیسی اولوب دائما صاغ الك اورلمسنی افهام ایدر. وبعضاً دخی ترنم مقامنده دخی استعمال اولنور .

دمدره‌للا ترنملره مخصوص الفاظدندر .

دمه قدوم اصوللرینه مخصوص اولان لفظدن اولوب عادتا (تکه) لفظی کبی یالکز (د) حرفنك تلفظنده صاغ ال و (مه) لفظنك تلفظنده‌ده صول الك اورلمسنی اشعار ایدر .

دنادی نفس موصل وحوالیسنده مستعمل برمقام اسمیدر .

دو الافرانغه‌ده چارگاه پرده‌سی دیمك اولوب بوکا (اوت) دخی دیرلر والافرانغه سلسلهٔ اصواتنك برنجی پرده‌سنی تشکیل ایدر .

دودوك عمومك معلومی اولان بر آلت اسمیدر .

دور استعمالدن ساقط اولمش اولان بر اصول اسمیدر .

دور اصل بوده سابقی کبیدر .

دوراق اوفر وترکی ضرب اصوللریله بسته لنوب ده یالکزجه اوقونان الهیلره دینور .

دور روان بحر خفیف اوّلدن (۱٤) ضربلی بر اصول اولوب اکثریا الهیلرده استعمال اولنور .

« دم دم تك دم تك تك »
۳ ۲ ۲ ۳ ۲ ۲

اکثریا بسته‌لرده استعمال اولنان بر دور روان اصولی دها موجود اولوب اشبو اصول بحر خفیف اوّلدن (۲٦) ضربی حائزدر .

« دم دم تك دم تك تك »
٥ ٤ ٤ ٥ ٤ ٤

دور شامی (☜ دوره)

دور قمری خواجه عبدالقادرك اختراعاتندن اولان بر اصول اسمی اولوب بوگون استعمال اولنمامقده‌در .

دور کبیر بحر خفیف اوّلدن (۲۸) ضربله بسته‌لرده وآیین مولویانك اوچنجی سلاملرنده مستعمل بر اصول اولوب زنجیر اصولی تشکیل ایدن بش اصولدنده دردنجیسیدر . و بروجه آتی شکل مخصوصی حائزدر :

« دم دم تك دم تك تکه دم تك »
۲ ۲ ۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ٤

« تك دم تاهك تکا تکا »
٤ ۲ ٤ ۲ ۲

بحر ثانیدن اون درت ضربلی اولدیغی تقدیرده :

« دم دم تك دم تكِ تکه دِم تك »
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲

« تك دم تاهك تکا تکا »
۲ ۱ ۲ ۱ ۱

شکلی حائزدر .

دور هندی بعضیلری بونی شرقی دو یکی دنیلان اصولدر دیه بیان ایدرلرسه‌ده اصلی دور روان اولدیغی دها عقله قریبدر . (☜ دور روانه)

دوستگانی مهجور الاستعمال برمقام اسمیدر .

دوگاه زیرکوله ایله کوردی پرده‌لرینك ماییننده بولنان تام بر پرده اسمی اولوب اشبو پرده‌یه نسبتله پردهٔ مذکور اوزرنده قرار ایدن بر مقامه علم اولمشدر . مقام مذکور ابتدا زیرکوله ایله دوگاه بعده ایجابنه کوره کوردی و یاخود

سگاه پرده‌لریله چارکاه، صبا، حسینی، عجم کوردی وآندن ینه صبا قوللانه‌رق چارکاه پرده‌سنه دوشدکدنصکره سگاه پرده‌سنی مطلقا کوردی حالنه تحویل ایله دوکاه وبر زیرکوله آچه‌رق دوکاهده قرار ایدر. مذکور مقامڭ تیزچارکاهه قدر صعودی جائزدر .

دوگاه مایه عادتا سگاه مایه دنیلان مقامی‌دوکاه پرده‌سنه ایصندیره‌رق مذکور پرده اوزرنده قرار ایدر برمقام اولوب بوڭا (اسکی مایه) دخی دیرلر .

دولاب بعض بسته‌لرڭ مصرا- علرینی تکرار ایتمك ایچون علاوه ایدیلان نغمه‌یه دینور . بو ایسه اکثریا سنگین ویا یوروك اصوللی اولان سماعیلرده اولور .

دو يك بحر خفیف اوّلدن (٨) و بحر ثانیدن (٤) ضربلی بر اصول اولوب اصول مذکور الهی و شرقیلرده استعمال اولنور .

(٨) ضربلی دو يك :

« دم تك تك دم تك »
١ ٢ ١ ٢ ٢

درت ضربلی دو يك :

« دم تك تك دم تك »
١ ١ ١ ١

دیك یوکسك محلنده مستعمل تیز معناسنه‌در .

دیکجه حجاز حجاز پرده‌سیله صبا پرده‌سی آره- سنده بولنان بر پرده اولوب اکثریا (شد) یوللرنده هنوز بر اسم مخصوصی اولمیان بوکبی پرده‌لر مستعملدر . سائر پرده‌لرده بوڭا قیاس اولنه .

دیوان اناطولیٔ شاهانه‌نڭ اکثر ممالکنده‌مستعمل برمقام اسمیدر .

دیاپازون دوگاه پرده‌سنی اعطا ایدن فرانسزجه (U) شکلنده برنوع آهنك آلتی اولوب بشقه پرده‌لری اعطا ایدن دیاپازونلر دخی اعمال اولنمقده‌در. بوکون سازنده‌لریمزڭ اللرنده کوردیکمز آقورد دودوکلری دیاپازون دنیلان آلتڭ صداسنی اعطا ایدر .

دییز علی‌العموم تام پرده‌لرڭ نیم پرده فوقنده بولنان پرده‌لرینه دینورکه الافرانغه‌ده اشارت مخصوصه‌سیله (♯) افهام ایدیلور .

ذ

ذوق طرب ابتدا گردانیه آغاز ایدر . بعده محیر سنبله‌دن اوج، شوری، نوا، حجاز کوردی پرده‌لرندن عربان چاشنسیله

راسته قدر اینر بعده دوگاه، کوردی چارگاه، نوا آچه‌رق دونوب بو منوال اوزره کوردی ایله دوگاهده قرار ایدر .

ذوفوهه نای‌کبی آغزلی اولان دودوکاره دینور .

ذولسینه دیللی‌دودوکاره‌دینور .

ر

راحتفزا عراق پرده‌سنده قرار ایدر مهجورالاستعمال بر مقام آدیدر .

راحت‌الارواح ابتدا حجاز پرده سندن نوا حسینی اوج آغاز ایدر بعده اصفهان اسلوبی اوزره دوگاهه اینوب راست پرده‌سنی آشکار ایتدکدنصکره عراق پرده‌سنده قرار ایدر برمقامدر .

راست کوشت‌پرده‌سیله‌زیرگوله پرده‌سی آره‌سنده بولنان برتام پرده اسمی اولوب بو پرده‌یه نسبتله مذکور پرده اوزرنده قرار ایدن بر مقامه دخی علم اولمشدر . مقام مذکور ابتدا راست پرده‌سندن آغاز ایدوب بعده دوگاه سگاه پرده‌لریله تکرار راست دوگاه گوستره‌رك راست پرده‌سنده قرار ایدر . اشبو مقام چارگاهدن نوا، حسینی، اوج، گردانیه، محیر وبلکه تیز چارگاهه قدر سیری جائز اولوب بم اوله‌رق دخی عراق عشیران یگاه پرده‌لرینه هبوطی دخی قاعدهٔ موسیقیه‌دندر .

راست جدید ابتدا راست آغاز ایدوب بعده سگاه وآندن حجاز کوردی چاشنیسیله راست پرده‌سنده قرار ایدن بر مقامدر .

راست مایه راست پرده‌سنده قرار ایدر عادی بر (مایه) مقامیدر .

رامش جان بوده سابقی کبیدر .

راه روح باربدڭ اختراعکرده‌سی اولان برترکیب اسمیدر

رباب الاتورقه آلات موسیقه سندن برینڭ اسمیدر .

رَمَلْ بحر ثانیدن (٢٨) ضربلی بر اصول اولوب اشبو اصول بسته‌لرده قوللانیلور . شکل مخصوصی‌ده بروجه آتیدر :

«دم تکا دم تکا تکا دم تکا دم تكِ»
٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ٢ ١

«تکه دِم تك تك دم تك دم دم»
١ ٢ ٢ ١ ١ ١ ١ ١

« تاهك تکا تکا »
٢ ١ ١

روح افزا مرحوم شیخ عبدالباقی دده افندی حضر- تلرینك اختراعات عالیه‌لرندن اولان بر مقام اسمیدر .

رونق نما ابتدا کوردی سگاه آغاز ایدر بعده مستعار چاشنیسیله راست گوستروب عراق پرده‌سنده قرار ایدر بر مقامدر.

روی عراق مهجورالاستعمال بر مقام اسمیدر .

ره الاتورقه‌ده نوا پرده‌سی محلنده مستعمل اولوب الافرانغه اسقله‌سنك ایکنجی پرده‌سنك اسمی و (دو) پرده‌سیله (می) پرده‌سنك مابیننده واقع برتام پرده‌نك اسمیدر .

رهاوی ابتدا راست مثللو آغاز ایدر بعده دوگاه سگاه پرده‌لرندن بر یگاه آچه‌رق تکرار راستده قرار ایدر بر مقام اولوب مقام مذکوره حجاز پرده‌سی دخی داخل اولور . اکثریا عرب شرقیلرنده رهاوینك یگاه قرار ایتدیگی گورلمکده‌درکه حقیقةً بوقرار اوّلکندن تمیز ایچون گوزل بر یولدر. رهاوینك راست مقامی گبی الافرانغه‌ده استعمالی کثرت اوزره‌در . اساساً الافرانغه‌ده بزده اولدیغی گبی رهاوی نامیله ایروجه بر مقام یوقدر . (صول طونه) تعبیر اولنان بر آهنك واردرکه مختلف پرده‌لرده قرار ایده‌بیلور. یعنی بزم راست مقامنه اطوار اساسیه‌سی اعتباریله اولدقجه شبیه اولان (صول طونه) آهنگی راست مقامی گبی یالکز همنامی اولان پرده اوزرنده دگل بلکه اوروپالیلرك تعبیری وجهله (صول، سی، ره، فا، صول) یعنی (راست بوسلك نواعجم گردانیه) پرده‌لری اوزرنده قاله‌بیلور . اشته بو صورتله یگاه اوزرنده قالان مقام رهاوی‌یه بگزر- سه‌ده اوروپالیلرجه بو قرارك هیچ بر اهمیتی اولمدیغندن مذکور مقامه (صول طونه) نامی ویرلمسنده برباْس یوقدر .

ز

زاویل ابتدا ماهور مقامی گبی گردانیه پرده‌سندن راست مقامی‌گبی آغاز ایدر. بعده عزال چاشنیسیله حسینی نوا وحجاز پردلریله دوگاهی آشکار ایدرك تکرار چارگاه پره‌سیله راستده قرار ایدر برمقامدر . اشبو مقامك سلف اختراعاتندن اولمسی احتمالی واردر .

زرافات عربی اصوللرندن برینك اسمیدر .

زمّار خطۀ عراقده مستعمل قامشدن معمول برنوع آلت موسیقیدرکه ومزوج دینلان آلتك تك قامشلیسیدر .

زمزمه کوردی محلنده مستعمل برکلمه‌در . مثلا: « صبا کوردی » دینله‌جگی محلده (صبازمزمه) دینور .

زمین شرقیلرك ایلك ایکی مصراعلرینه دینلدیگی گبی بسته‌لرك میانلرندن غیری اولان اوچ مصراعنه‌ده دینور .

زنجیر بحر خفیف ثانیدن (٦٠) ضربلی براصول اولوب چفته دو یك، فاخته، چنبر، دور کبیر، برفشان نام بش اصوللرندن مرکبدر. اشبو اصول دائما بسته‌لرده استعمال اولنور :

«دم تك تك دم دم تك تكا دم»
١ ٢ ١ ١ ١ ١ ١ ١

« دم دِم تك تك تك دم تاهك »
١ ١ ١ ١ ١ ٢

«تكا تكا دم تكا دم دم دِم تك تك»
١ ١ ١ ١ ١ ١ ١ ١

« تك دم تاهك تكا تكا دم دم »
١ ١ ٢ ١ ١ ١ ١

« تك دم تكِ تكه دِم تك تك دم»
١ ١ ١ ٢ ٢ ١

« تاهك تكا تكا دم تك دم تك »
٢ ١ ١ ٢ ١ ٢ ١

«دم دم تك دم دم تاهك تكا تكا»
٢ ١ ١ ١ ١ ٢ ١ ١

زیر پست محلنده مستعمل اولوب زیر پرده‌لر دینورکه بوندن پست پرده‌لر مراد اولنور .

زیرافکند مهجور الاستعمال برمقام اسمیدر .

زیرگوله راست پرده‌سیله‌دوگاه پرده‌سی ارەسنده بولنان بر نیم پرده‌نك اسمیدر .

زورنا معلوم اولان برآلت اسمیدر .

زینت مقام برمقامك سیری حالنده او مقامك چاشنیسنه حال طاری اولمیه‌رق زینت ایچون علاوه ایدیلان پرده‌لرینه دینور .

‹ س ›

ساز علی‌العموم فن موسیقیده اجرای طرب ایدن قانون، کمان، عود و امثالی آلات موسیقیه‌یه دنیلدیگی گبی بلغارینك اون ایکی تللیسنه‌ده دینور. بلغاری دنیلان سازك آلتی تلی دوگاه ایکیسی یگاه درردی راست پرده‌سنی اعطا ایتمك اوزره آهنك ایدیلور. بوآلتك اون عدد تللیسی دخی واردر.

سازكار ابتدا راست ، دوگاه، سگاه، آغاز ايدر بعده سگاه ايله بوسلك پردەلرندن برنواحسيني گوستروب وحسينيدن تكرار نوا بوسلك ايله سگاه ، دوگاه ، راست، عراق، عشيران آغاز ايدر واندن عراق،راست، دوگاه، سگاهه صعود ايدوب دوگاهه ايتمكسزين راستده قرار ايدر برمقامدر.

سازنده آلات موسيقيەدن هر قنغيسي اولور ايسه اولسون آهنك ايدوب چالان آدمه دينور .

ساز نوروز باربدك اختراعكردەسى اولان مقاماتدندر .

سبز اندر سبز بوده سابق گبى (☛ تركيبه)

سبز اندر سبز قديم (☛ تركيبه)

سپورگه مستحسن دنيلان آهنگك تام بر پرده فوقنده بولنان و(ايرانيلرك تعبيرنجه) اخترى آهنگنه دينوركه مذكور آهنك عثمانلى آهنگنك الك نهايت يعنى يدنجى آهنگيدر .

تلغراف وپوسته نظارت عليەسى محاسبه قلمى خلفاسندن وموسيقى شناسان ذكاوتنشاندن عارف بك برادرمز ، سپوركه اهنگنك الك پست اعتبار ايديلان بر آهنك اسمى اولديغنى بيان بيورمقدەدرلر.

سپهر ابتدا شهناز محير پردەسندن آغاز ايدر وآنده شهناز مقامى گبى اجراى نغمه ايتدكدن صكره دونوب حسينى‌يه هبوط ايدر وتكرار حسينيدن حصار چاشنسيله دوگاهده قرار ايدر بر مقامدر . مقام مذكور هرنقدر باشلى باشنه استعمال اولنميور ايسه‌ده اكثريا حجاز مقامى گبى اولان مقاماتك ميانلرنده اجرا ايديلور.

ستّه عشر عربى اصوللرندن برينك اسميدر .

سرپرده الاتورقه ايچون يگاه والافرانغه ايچون قبا چارگاه پردەلرينه دينوركه الاتورقه ايچون هر قنغى پرده سرپرده اعتبار ايديلور ايسه شد طريقيله بلا خطا بر اسقله دها تشكيل اولنه بيلور. اماالافرانغه ده اصول تقليب يعنى شد اعانەسيله هرقنغى بر پرده سرپرده اعتبار ايديلورسه ايدلسون انلرده اعتبار ايديلان اساس سرپرده وبيولونسل دنيلان بيوك كمانك الك قبا صداسنى اعطا ايدن قبا چارگاه پردەسيدر.اولەكه بزمده يدى آهنكدن برنجيسى اولان بول آهنگك قبا چارگاه پردەسى انلرك اعتبار ايتدكلرى قبا چارگاه پردەسى اولسون .

سرتو اكثريا الافرانغه قاعدەسى اوزره يابيلور . سازلره مخصوص برنوع اويون هواسى اولوب

اکثریا ایکی درتلك یعنی یوروك دو یك اصولی اوزره ترتیب ایدیلور .

سرنداز مهجور الاستعمال بر اصول اسمیدر .

سروستان (☜ سروسهی یه)

سرو سهی باربدك اختراعاتندن اولان مقاماتندر.

سعدی سمرقند جوارنده خوا- ننده‌لرك طوپلاندقلری برمحلك اسمی اولوب مذکور مکانه نسبتله بر مقامه علم اولمشدرکه اشبو مقام استانبولده غیر مستعملدر .

سگاه کوردی ایله بوسلك پرده‌لری اره‌سنده بولنان بر تام پرده اسمی اولمغله برابر ابتدا کوردی سگاه آغاز ایدر بعده دوگاه راست پرده‌لرینی آشکار ایتدکدنصکره تکرار دوگاه، سگاه، چارگاه، نوایه قدر چیقار وآندن پرده پرده اینوب کوردی ایله دوگاهسزجه سگاهده قرار ایدر بر مقامك دخی اسمیدر . مقام مذکورك نوادن تیز سگاهه قدر اتساعی قابل اولوب یگاه پرده‌سی دخی بوکا داخلدر .

سگاه مایه ابتدا راست دوکاه سگاه پرده‌لرندن پرده پرده نوایه چیقوب نوادن تکرار سگاهه اینوب بعده کوردی ایله دوگاهه واندن سگاه پرده‌سنده قرار ایدن برمقامدرکه بوکا (یکی) مایه دخی دینور .

سلسلهٔ اصوات پرده‌لرك اك پستندن اك تیز پرده‌سنه وارنجه‌یه قدر صره‌سیله مرتب اولان هیئتنه دینورکه بوکا اسقله دخی دینلور .

سلطانی عراق ابتدا نوا آغاز ایدر بعده صبا پرده‌سیله سگاه پرده‌سنی اتصال ایتدیره‌رك عراقه قدر هبوط ایدر وتکرار نوایه صعود ایدوب دوگاهده قرار ایدن برمقامدر .

سلطانی یگاه ابتدا نوا پرده- سیله باشلایه‌رق حسینی عجم ونادراً اوج پرده‌لری استعما- لیله منوال مشروح اوزره عجم، حسینی نوا، حجاز، کوردی، دوگاه، زیرگوله، راست، عجم عشیران وعشیران یگاه ایله پست حجازه طوقونه‌رق یگاه پرده‌سنده قرار ایدر بر مقامدر . مقام مذکورك تیز سگاهه قدر سیری واردر . اشبو مقام دده افندی مرحومك ۶۱و۶۲ تاریخلرنده ابداع بیوردقلری مقامات لطیفه جمله‌سندندر .

سلمك هرنقدر مهجور الاستعمال بر مقام ایسه‌ده راست قولندن ویاخود راست چاشنیسنی

حائز بولنان مقاماتك اره‌سنده نغمه قلقلو اجرا ایدیلور بر مقامدر . مذکور مقام ابتدا دوگاه ونوا پرده‌لرینی ایکی دفعه آغاز ایدر بعده راست پرده-سنده قرار ایتمکله اولور . شد طریقیله تعریفی: حسینی، دوگاه ومحیر ایسه نوا اعتبار اولندقلری تقدیرده کذلك ایکی دفعه حسینی ومحیر آغاز ایدیلوب پردهٔ نواده قرار ایله اولور . مقام مذکوری هاشم بك مرحوم مجموعه‌سنده بروجه آتی شرح ایتمشدرکه مقام مذکوری عادتا شد بولنده تعریف دیمکدر . (ابتدا راست چارگاه، نوا حسینی پرده‌لرنده آغاز ایدرك راست چاشنیسیله سیرایتدکدن صکره چارگاه حسینی پرده‌لرینی ایکی دفعه اجرا برله تکرار راست پرده‌سنده قرار ایدر.)

سماعی اقصاق سماعی، یوروك وسنگین سماعی، اصوللریله بسته‌لنان وبر قطعه‌دن عبارت اولوب هرسطرینی ویاخود هرایکی سطرینی برترنم تعقیب ایدن شرقیلره دینور . بوکبی اولان شرقیلر فصلك نهایتلرنده اوقنور .

سنبله محیر پرده‌سنك یاریم پرده فوقنده بولنان برنیم پرده اسمی اولوب مذکور پرده‌یه نسبتله بوکون استعمال اولنمیان برمقامه علم ایدلمشدر .

سنجغی عربی اصولاتندن برینك اسمیدر .

سنطور الاتورقه آلات مو-سیقیه‌سندن برینك اسمیدر .

سنگین سماعی بحرثانیدن آلتی ضربلی براصول اولوب مذکور اصول شرقیلردن زیاده فصل سماعیلرنده مستعملدر .

« دم تك تك دم تك »
١ ١ ١ ١ ٢

سوزدل ابتدا حصار حسینی پرده‌سندن آغاز ایدر بعده بوسلك چاشنیسیله دوگاه زیرگوله پرده‌سندن حجاز گونه عشیرانده قرار ایدر برمقامدر . مقام مذکورك اوج، گردانیه محیره‌دك سیری جائز اولوب تکرار هبوطنده حجاز چاشنیسیله آغازه ایتمك‌ده‌قاعده‌سندندر. اشبومقام دلپسند دخی سلطان سلیم خان حضرتلرینك سر مصاحبی حلیم اغانك اختراع داهیانه‌لریدر.

سوزدلارا ابتدا راست بعده بوسلك چارگار پرده‌لریله آغاز ایدوب نوایه وبعده حسینی وچارگاه پرده‌لرینه صیقجه چاریمق صو-رتیله بوسلك پرده‌سیله دوگاه، راست، گوشت پرده‌لرینی آشکار ایدرك راست پرده‌سنده قرار ایدر برمقام اولوب‌مقام مذکورك چارگاهدن محیره، گوشتدن

يكاهه قدر سيرى ده واردر . بومقام دل آرا جنتمكان سلطان سليم خان‌حضر-تلرينك باغ طبيعتلرندن برغنچهٔ لطيفلريدر.

سوزناك ابتدا هزام چاشنيسيله چارگاه نوا آغاز ايدر بعده ماهور وحسينى وبعضاً حصارپرده-لرينه باصه‌رق صعود وهبوطدن صكره نوادن چارگاه،سگاه‌پرده‌لريله زيرگوله-سنجه راست پرده‌سى اوزرنده قرار ايدر بر مقامدر . بوگون اكثريتله سوزناكده‌زيرگوله قوللانلمقده‌دركه‌خوا-جه‌لريمز اساس‌مقامنده مذكور پرده‌نك بولنمديغنى بيان ايتمكده‌درلر .

سيسانى نفس موصلده مستعمل اولان برمقام اسميدر.

ش

شادروان (باربد) ك اخترا-عاتندن اولان برمقام اسميدر .

شاه الاتورقه آهنكلرينك اوچنجيسى اولوب (داوود) آهنگيله (منصور) آهنگى ماييننده وبول آهنكدن اوچ پرده ديك بولنان بر آهنگك اسميدر .

بول آهنك، الاتورقه آهنكلرينك اك پستدن برنجى آهنگيدر .

شبديز (☚ شادروانه)

شب فرح (☚ شادروانه)

شت عربان ابتدا حجاز نوا آغاز ايدر بعده سوزدل چاشنسيله طوغريدن طوغرى‌يه يكاه پرده‌سنده قرار ايدر بر مقامدر.

شد بر پرده‌نك‌ديگرپرده‌اوزرنده وياخود برمقامك چاشنيسنه خلل‌طارى اولميه‌رق بشقه‌برمقام پرده‌لرى اوزرنده اجراى آهنك ايدلمسنه دينور. اشته فن موسيقيده اك زياده شايان اهميت بو بحثدر. الافرانغه موسيقيسنك اساسى بلكه (شد) دنيلان بويولده تدور ايدركه الاتورقه‌ده بوكا هان اعتبار اولنما-مقده‌دردر. حتى بعض سازنده‌لريمزه دوگاه پرده‌سى راست پرده‌سى اعتباريله سگاه پرده‌سى قنغى پرده اوله‌جغى سؤال اولند-قده سگاهك‌ده دوگاه پرده‌سى اوله‌جغى جوابنى ويريپورلركه اشته بوراده بيوك بر خطا ايتدكلرى اربابنه خفى دگلدر . دوگاه پرده‌سى راست پرده‌سى اعتباريله شدك صورتى بروجه آتيدر: « راست دوگاه اولورسه » « دوگاه بوسلك اولور » « سگاه پست حجاز اولور »

« چارگاه نوا اولور » « اوج شهناز اولور » « گردانیه محیر اولور . » بو حالده (دوگاه ، بوسلك ، پستچه حجاز يعنى ديكچه چارگاه، نوا، حسينى، ماهور، شهناز، محـير) پردەلرنده عادتا راسـت مقامى اجرا ايديلور .

شدت صدا عضو سمعى متأثر قيـلان صـدانك درجهٔ قوت وشدتنى بيلدير بر كيفيتدر. بونى حكمت طبيعيەده صـدانك استماع اولنـەبيلەجكى مسافهٔ اعظميەيى تحديد ايدن كيفيتـدر ديه تعريف ايدرلر . الحاصل شـدت صدا « جسم متصوتك وسعت اهتزازيەسيله متناسبدر . »

شرقى اقصاق، صوفيان ، دو يك، جورجنا، شرق دو يكى اصوللريله بستـەلنان اكثريا مربع وبعضاً مخمس ومسدس اولان قطعـەلره دينور .

شرقى دور روانى بحر خفيف اوّلدن (٢٦) ضربلى شرقيلرده مستعمل بر اصولدر . مذكور اصول قديمده بستەلرده استعمال اولنور ايدى :

« دم	تك	تك	دم	تك	تك	دم	تك »
٢	٢	٢	١	٢	١	٢	٢

« دم	تك	تك	دم	تك	دم	تك	تك »
١	٢	١	٢	٢	١	٢	١

شرقى دو يكى بحر خفيف اوّلدن (٧) ضربى حائز شرقيلرده مستعمل بر اصولدر. مذكور اصول بروجه آتيدر :

« دم	تك	تك	دم	تك »
١	١	١	٢	٢

شرفيه عالم شهير صفى الدين عبد المؤمنك تأليفاتندن اولان بر موسيقى كتابيدر .

شرف حميدى بعينه سـلطانئ يگاه مقامى گبى ابتـدا حجاز نوا پردەسـيله باشـليەرق حسـينى ، اوج ونادراً عجم پردەلرى استعماليله منوال مشروح اوزره اوج ، حسينى ، نوا، حجاز پردەلرندن همايون گبى آغاز ايدرك حجاز كورديـسى ايله دوگاهه هبوط ايدر وتكرار بر راست پردەسيله چارگاه پردەسنى آشكار ايدرك آندن سگاه، دوگاه، راست، عراق، حسينى عشـيران پردەسـيله يگاهده قرار ايدر بر مقامدر . مقام مذكور (٣٠٨) سنەسنده سر مؤذن حضرت شهريارى بهـا بك افندى ايله موزيقـهٔ همـايون ميرالايلرندن حلمى بك افنديلرك همت فوق العادەلرى آثارى اولەرق وضـع ساحه آراى انتشار اولمشدر .

شش تار عجمسـتانده مستعمل برنوع آلات موسقينك اسميدر .

شُعل وصف الهی ایله مدحیهٔ جناب رسالتپناهی‌یی متضمن اولان عربی گفته‌لره دینور .

شمشار خطهٔ عراقده مستعمل قامشدن معمول بر نوع آلت موسقیدر .

شوری نوا پرده‌سیله حصار پرده‌سی ارەسنده بولنان بر نیم پرده اولوب بوڭا قدیمده (بیاتی) پرده‌سی دیرلر ایمش فقط بوگون بعضیلری شوری ایله حصار ارەسندەکی پرده‌یه (بیاتی) دییورلر .

شوق افزا ابتدا عجم ماهور گردانیه آغاز ایدر بعده سنبله پرده‌سیله شهناز گردانیه عجم، حسینی، صبا، چارگاه، کوردی، دوگاه ، راست، عجم عشیران ، حسینی عشیران، یگاه آچوب عشیراندن تکرار راست دوگاه وینه راست گوستره‌رك عجم عشیرانده قرار ایدر .

شوق انگیز مهجور الاستعمال بر مقام اسمیدر .

شوق آور ابتدا عرضبار مقامی گبی آغاز ایدر بعده پردهٔ نوایه هبوطنده تکرار عجم بولندن پرده پرده یگاهه قدر اینوب یگاهدن عشیران ایله راست زیرگوله پرده‌لرندن عشیرانده قرار ایدر بر مقامدر .

شوق دل راست پرده‌سنده قرار ایدر بر مقام اولوب مقام مذکور ابتدا گردانیه آغاز ایدر بعده نوا پرده‌سنه هبوطنده شوری ایله بوسلك گوستروب بعده سازکار گبی قرار ایدر . اشبو مقام دخی محیٔ علم موسیقی جنتمکان سلطان سلیم خان حضرتلرینك اثر طبع سلیمانه‌لریدر .

شوق طرب ابتدا چارگاه پرده‌سیله صبا پرده‌سنی یکدیگرینه اتصال ایتدیره‌رك بعده صبا مقامی گبی آغاز ایدوب دوگاهدن راست ، عجم عشیران پرده‌لریله عجم عشیران پرده‌سنده قرار ایدر بر مقامدر. مقام مذکورك حسینی عشیرانده قراری ده جائزدر . اشبو مقام دخی فردوس آشیان سلطان سلیم خان حضرتلرینك اختراعات عالیه‌لرندندر .

شهناز گردانیه پرده‌سیله محیر پرده‌سی ارەسنده بولنان بر پرده اسمی اولوب اشبو پرده‌یه نسبتله بروجه آتی تعریف ایدیلان مقامه‌ده علم اولمشدر : « ابتدا محیر آغاز ایدر بعده شهناز و اوج قوالانه‌رق نوایه هبوطنده تکرار نوادن حجاز گوستروب حجاز کوردیسی ایله دوگاهده قرار ایدر . »

شهناز بوسلك ابتدا محير آغاز ايدر بعـده شهناز چاشنسـيله اوج حسـينى ، نوا ، چارگاه پرده‌لرينى بعـدالاجرا بوسـلك و زيرگوله پرده‌سـيله دوگاهـده قرار ايدر بر مقـامدر . مقـام مذكورڭ سيرنده بعضاً حسـينى يرينـه حصـار قوللانيلور ايسه لطيفجه اولور .

ـ ص ـ

صاعد الاتورقه‌ده دييز مقامنده مستعملدر .

صبا حجاز ونوا پرده‌لرى‌اره‌سنده بولنان بر پرده اسمى اولوب مذكور پرده‌يه نسـبتله بروجـه آتى تعريف ايديلان مقامه علم اولمشـدر : « ابتـدا دوگاهدن آغاز ايدر بعـده سـگاه ، چارگاه ايله صبا پرده‌سـنى گوستروب بر حسينى پرده‌سيله دونوب نواسز صبا ، چارگاه ، سگاه پرده‌سيله دوگاهده قرار ايدر . مذكور مقامڭ حسينى ، عجم ، گردانيه ، محير ، ودها كثيرالاستعمـال اولمـق اوزره شهناز پرده‌لريله راست پرده‌سـنه قدر سيرى جائزدر . »

صبا بوسلك ابتدا صبا مقامى كبى آغاز ايدر بعـده دوگاهه هبوطنـده بر حسـينى آچـه‌رق بوسلك مقامنى بعـدالاجرا زيرگوله پرده‌سيله دوگاهده قرار ايدر .

صبا زمزمه ابتداصبامقامى‌كبى آغاز ايدر . بعده دوگاهه هبوطنـده كوردى پرده‌سـنى آشـكار ايدرك تكرار دوگاهده قرار ايدر .

صدا على‌العموم عضو سمعمزى متأثر قيلان هردرلوصدايه دينور .

صدا نويس صـدالرڭ قيمت عدديه‌لرينى تقدير ايچون اعمال اولنان بر نوع آلتدر .

صداى بسيط هر نصـو رتله اولـور ايسـه اولسـون وقوعه گلان صـوتڭ قيمت موسيقيه‌سى يالگز بر پرده‌دن عبارت ايسـه (صداى بسيط) وشايد برقاچ پرده‌يى افهام ايدر ايسه (صداى‌مركب) دينور .

صداى مركب (☞ صداى بسيطه)

صفا مهجورالاستعمـال برمقام اسميدر .

صوفيان بحر خفيف اوڵدن (٨) و (٩) ضربلى براصول

اولوب اکثریت اوزره سکز ضربلیسی آلهی وطقوز ضربلیسی ایسه شرقیلرده استعمال اولنور :

سکز ضربلی صوفیان :

« دم تکا »
٤ ٤

طقوز ضربلی صوفیان :

« دم تکا »
٤ ٥

صول الافرانغه سلسلهٔ اصواتنك بشنجی پرده‌سنی تشکیل ایدوب الاتورقه‌ده راست پرده‌سی محلنده مستعملدر .

صول طون مایه دنیلان پست بوسلك پرده‌سنه دینور .

صور سمعی غایت‌اوفق برصدایی عضو سمعه عکس ایتدیرمك ایچون طبابتده مستعمل برآلتدر .

ض

ضرب موسیقیده الك بردفعه دیز اوزرینه قالقوب اینمه‌سنه دینورکه بوکا زمان دخی دینلور . دها طوغریسی نغماتك مدی وقصری ومابینلرینك مقدار فصلی وزن اولنان زماندن کنایه‌در .

ضرب الملوك مهجورالاستعمال براصول اسمیدر .

ضرب بلغار بحرخفیف‌اوّلدن (۸) ضربلی بر اصول اولوب اکثریا بلغار هوالرنده استعمال اولنور :

« دم تك دم تك دم تك تك »
۱ ۱ ۱ ۲ ۱ ۱ ۱

ضرب تاتار مهجورالاستعمال براصول اسمیدر .

ضرب ترکی دوراقلرده‌استعمال اولنان بحر خفیف اوّلدن (۱۸) ضربلی (ترکی ضرب) دیدکلری اصول اولوب اصول مذکور برقاچ خریص آدملرك ید جاهلانه‌لرنده قاله‌رق کسه‌لره اوگردلمامگه غیرت اولنمقده‌در .

ایشته مذکور اصولك صورتی بروجه آتیدر :

« تك تك تك دم تك دم دم تك »
۲ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲ ۲ ۲

« تکا دم دم دم »
۲ ۲ ۱ ۱

ضرب عربی عربی بسته‌لرنده استعمال اولنان براصول اسمیدر .

ضرب فتح بحر خفیف نانیدن (۸۸) ضربی حائز بسته‌لره استعمال اولنور براصولدر :

« دم تك تك دم تك تك تكا دم »
۲ ۱ ۱ ۲ ۱ ۱ ۲ ۲

« تك تك دم تك دم تك دم تكا »
۱ ۱ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲

« دم تكِ تكه دمِ تك تك دم تكا »
۱ ۱ ۲ ۲ ۲ ۲

« تكا دم تكا دم تكِ تكه دمِ تك »
۲ ۲ ۲ ۱ ۱ ۲

« دم دم دم تكا تكا دم تكا دم »
۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۲ ۱

« دم تك تكه دم تك تكه دم تا هك »
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲

« تكا تكا دم تك تك دم تك تك »
۱ ۱ ۱ ۱ ۲ ۱ ۱ ۲

« دم تك دم دم تا هك تكا تكا »
۱ ۱ ۱ ۱ ۲ ۱ ۱

ضربین عین بحردن اولوب ایکی جنس اصولدن مرکب اولان موسیقی اصوللرینه دینورکه بوگبی اصوللر اکثریا بسته‌لرده مستعملدر . مثلا اکثریتله ضربین تشکیل ایدیلان اصوللر مخمس ایله نیم خفیف ، فرنك فرع ایله برفشان ، نیم ثقیل ایله برفشان وهکذا زنجیر ، ضرب فتح وحاوی مثللو بیوك اصوللردنماعدا کافهٔ اصوللردن هر ایکی عددیله ضربین تشکیل اولنور .

ط

طاهر ابتدا گردانیه محیر آغاز ایدر . بعده تیز چارگاهدن نوا پرده‌سنه هبوط ایدرك مذكور نوا پرده‌سنده برآز توقفله نواسی غالب عشاق مقامی آغاز ایدرك دوگاهده قرار ایدر .

طبیعی صدا الافرانغه‌ده قبا چارگاهدن اعتباراً دیزه وبموله اولمامش اولان براسقله‌ده‌کی تام پرده‌لرك صدالرینه دینور .

طبیعی غام الافرانغه‌ده (دو) یعنی قبا چارگاه الاتورقه‌ده ایسه یگاه پرده‌سندن باشلیان سلسلهٔ اصوات موسیقیه‌یه دینور .

طرز جدید راست پرده‌سنده قرار ایدن برمقامدر .

طرز نوین بوده سابقی گبی راست پرده‌سنده قرار ایدن برمقام اولوب مقام مذكور حاجی هاشم بك مرحومك اختراعات داهیه‌لرندندر . مذكور مقامك سیرینه

مراق ایدنلر مشار الیهك الده موجود بولنان ادوارینه مراجعت بیورسون .

طقوز درتلك الا تورقه‌ده (اغراقصاق)

اصولیله بسته‌لنمش اولان شرقیلرك نوطه‌لره حین تحریرنده هر بانوته نك حائز بولندیغی طقوز ضربه دینورکه بویله اولان بر نوطه نك ابتداسنه $\frac{9}{4}$ اشارت مخصوصه‌سی وضع وتحریر اولنور .

طقوز سكزلك بوده الاتورقه‌ده اقصاق

ویاخود طقوزضربلی (صوفیان) اصوللریله بسته‌لنمش اولان شرقیلرك نوطه‌لره حین تحریرنده هرباطه نك حائز بولنه جغی طقوز ضربه دینورکه بونی برنوطه‌ده تفهیم ایچون نوطه نك ابتداسنه $\frac{9}{8}$ اشارت مخصوصه‌سی وضع ایدیلور .

طنانه صدالری تحلیل ایچون استعمال اولنور بر نوع (آلت صدا) در .

طنبور الاتورقه آلات موسیقیه‌سندن برینك اسمیدر .

طنبوری طنبور چالان آدمه دینور .

طنّت (☞ جنس صدایه)

طنین انداز (☞ طنانه‌یه)

طوشان بر نوع یوروك اولان شرقیلره دینور .

ع

عتابه شام ، بغداد و حوالیسنده مستعمل بر مقام اسمیدر .

عجم حسینی ایله اوج پرده‌لری ارەسنده بولنان بر پرده‌اولوب اشبو پرده‌یه نسبتله دوگاه پرده‌سنده قرار ایدن بر مقامه علم اولمشدر .

مذکور مقام بروجه آتیدر : (ابتدا حسینی عجم آغازایدوب بعده پرده پرده حسینی ، نوا ، چارگاه ، سگاه ، دوگاهه هبوط ایدرك تکرار چارگاه ایله عشاق مقامی کبی قرارایدر . بعضیلری عجمك قرارینی کوردی قوللانەرق دوگاهده قالوریوللو تعریف ایتمشلر ایسه‌ده بو حالده عجم کوردی‌ایله صرف عجم مقامی ارەسنده بر فرق گوریله‌میه‌جگندن کوردی سزجه دوگاهده قالمق اصل عجم مقامنه مخصوص اولدیغندن عجم ایله عجم کوردی مقاملرینی یکدیگرندن تفریق ایتمك لازمدر . »

عجم بوسلك ابتدا عجم آغاز ایدر بعده چارگاه پرده‌سنه هبوطنده دونوب بوسلك گبی زیرگوله ایله دوگاهده قرار ایدر .

اشبو مقام رعنا دخی خلدآشیان سلطان سلیم خان حضرتلرینڭ زمان سلطنتلرنده اختراع ایدلمشدر .

عجم عشیران حسینی عشیران پرده‌سیله عراق پرده‌سی آره‌سنده وعجم پرده‌سنڭ پست مقابلی اولان بر پرده اولوب مذکور پرده اوزرنده قرار ایدر ایریجه بر مقام دخی واردر . اشبو مقام ابتدا چارگاه نوا حسینی پرده‌لرندن عجم مقامی گبی آغاز ایدر بعده نهاوند کوردیسی ایله عجم عشیران پرده‌سنده قرار ایدر .

عجم کوردی بعینه عجم مقامی گبی ابتدارایدیله‌رك کوردی پرده‌سیله دوگاهده قرار ایدر برمقامدر .

عجیزان عربستان، بغداد، موصل وحوالیسنده مستعمل اولان برمقامدر .

عذار غیر متداول اولان مقاماتدن برینك اسمیدر .

عراق گوشت پرده‌سیله عجم عشیران پرده‌سی اره‌سنده بولنان بر پرده اسمی اولوب مذکور پرده اوزرنده قرار ایدن بروجه آتی مشروح اولان مقامه علم اولمشدر. «ابتدا راست دوگاه آغاز ایدوب بعده دوگاه، راست، عراق پرده‌لرینی بالاجرا عراق پرده‌سنده قرار ایدر . مقام مذکورك دوگاهدن اوج ، محیر، عشیران، یگاه پرده‌لرینه قدر سیری ممکندر . »

عربان مهجورالاستعمال برمقام اسمیدر .

عرضبار ابتدا محیر گردانیه آغاز ایدوب بعده نوا پرده‌سنده برآز توقفله عجم ، گوستروب تکرار حسینی پرده‌سندن نوا، چارگاه ایله گردانیه پرده‌سنه صعود ایدوب مذکور پرده‌دن طریق مذکور اوزره هبوط ایدرك عجم مقامی گبی قرارایدر.

عزّال دوگاه پرده‌سنده قرار ایدن برمقام اولوب حجاز پرده‌سنه دخی دینلدیگی‌واردر. بعضیلری راست پرده‌سیله دوگاه پرده‌سی آره‌سنده بولنان برنیم پرده‌نڭ اسمی اولدیغنی‌بیان ایدرلر .

عشاق ابتدا نوا آغازایدر بعده چارگاه، سگاه، دوگاه پرده‌لرینی آشکار ایده‌رك راست ایله دوگاهده قرار ایدر برمقامدر . مقام مذکورك محیره و بلکه تیز چارگاه وتیز نوایه قدر اتساعی جائز اولدیغی گبی راست دوگاه پرده‌لرندن ابتداسی‌ده‌همان قاعدهٔ مقامدندر .

عشیران زمزمه مهجور الاستعمال بر مقامدر .

عقده هرقنغی بر تل ویا کریشك وقوع اهتزازنده مذکور تل ویا کریشـك هر ایکی نهایتلرندەکی اینجه اولان محلنه دینور .

عکس صدا هرقنغی بر صدا هرنصورتلەوقوعه گلورسـه گلسون بر حائله تصادفنده مذکور صدانك تکرری حالنه دینور.

عنبر افشان مرحوم شیخ عبد-الرحیم دده افندی حضرتلرینك اختراعات عالیەلرندن اولان برمقام اولوب هنوز تعمم ایتامشدر .

عود معلوم اولان آلت موسیقی اسمیدر .

عودی عود دینلان آلتی چالان آدمه دینور .

غ

غام لسان اجنبیدە مستعمل اولدیغی معنادە مستعمل اولوب « سلسلهٔ اصوات موسیقیه » دیمکدر .

غنا غینك کسریله موسیقی معنا-سنەدر .

غنچهٔ رعنا مهجورالاستعمال بر مقام اسمیدر .

غنچهٔ کبك دری (☛ شا دروانه)

غمغمه گورلتی معناسنەدر .

ف

فا الاتورقەدە اوج وعراق پردەسی دیمك ایسەدە بوکا فاناطورل دییـورلرکه بوندن عجم وعجم عشـیران پردەلری مراد اولنمقدەدر .

فاخته بحر خفیف ثانیدن (١٠) ضربلی الهی و بسـتەلردە مستعمل بر اصولدر :

« دم دم دِم تك تك دم »
١ ١ ١ ١ ١ ١

« تاهك تكا تكا »
٢ ١ ١

اصول مذکور بحر ثقیلدن اولدیغی حالدە دخی استعمال اولندیغندن بروجه آتی شرح ایدلمشدر :

« دم دِم دِم تك تِك تك دِم »
١ ١ ١

« تاهك تكا تكِا »
١ ١

فالصو ایتالیانجەدن مأخوذ اولوب تغنیـدە اجراسی لازم

گلان بر پرده نك حقیله ایفا ایدیله‌ماسیله خصوله گلان خطایه دینور .

فاصله (بعده)

فرح روز (شادروانه)

فرحزار مهجـور الاستعمال بر مقامدر .

فرحفزا ابتدا حسینی عجم آغاز ایدر بعـده حجاز ایله نوایه ونوادن چارگاه سگاه قوللانه‌رق دوگاهه هبـوط ایدر وآندن کوردی پرده‌سنی آچه‌رق راست ، عجم عشیران وعشیران، یگاه وقبا حجاز ایله یگاه پرده‌سنده قرار ایدر بر مقامدر .

مقـام مذکور سـلطان سلیم خان ثالث حضرتلرینك مصاحب شهریاریلرندن سید احمد اغانك اختراعی اولوب دور سلطان محمودیده دده افنـدی مرحومك همت داهیانه‌لریله شیوع بولمشدر .

فرنك فرع بحر خفیف ثانیدن (١٤) ضربلی بسته‌لرده استعمال اولنور بر اصولدر :

« دم دم دم دم دم تك دم دم »
١ ٢ ١ ٢ ١ ١ ١ ١

« تاهك تكا تكا »
٢ ١ ١

فرنکچین بحر خفیف ثانیـدن (١٢) ضربلی اکثریا بسـته و بعضاً الهیلرده استعمال اولنور بر اصولدر :

«دم دم دم دم تکا تکا تکا تکا»
١ ٢ ١ ٢ ٢ ٢ ١ ١

فصل ایکی نوع اولـوب بری خوانـنـده‌گانه ودیگری سازنده‌گانه مخصوصدر . خواننده‌گان ایچون عین مقامدن مختلف اصولده اولان ایکی بسـته ایکی سمـاعی ونادراً بر کار ونقشك هیئت مجموعه‌سنه دینورکه بونك مکمل بر فصل اولمسیچون ایکی ویا اوچ شرقی، یوروك شرقیلرله برابر اون ایکی شرقینك علاوه‌سیله اولور. سازنده‌گان ایچـون اولان فصـل ایسـه بر پیشرو وبرده خوانـنـده‌گانه مخصـوص اولان فصلك صوکنده‌چالینان ساز سماعیسندن عبارتدر .

فلاووته الافرانغه آلات مو- سیقیه‌سندندر .

فونوغراف صدالرك طنتلریله حفظنه مخصوص برآلتدر .

فهرست سلسلهٔ اصـوات مو- سیقیه‌یه دنیلدیگی گبی بعضاً کار ناطقلره‌ده دینلمکده‌در .

ق

قاتيقوفتى بحر خفيف اوّلدن (٨) ضربلى شرقيلرده مستعمل اولان بر اصولدر :

« دم تك تك »
٣ ٢ ٣

قانون معلوم اولان بر آلت موسقينك آديدر .

قانونى قانون دينلان آلتى چالان آدمه دينور .

قبا چارگاه چارگاه پردەسنك پست مقابلى اولوب پست حجاز ايله پست بوسلك پردەلرى آرەسندە والافرانغه آلات موسيقيه ـ سندن ويولونسل دنيلان بيوك كمانك الك پست پردەسى اولەرق قبول ايديلان والافرانغه موسيقيسنده (دو) ويا (اوت) دنيلان پردەيه دينور .
١

قدوم اصول اورمغه مخصوص دربدن معمول بر نوع آلتدر .

قرانته عمومك معلومى اولان برآلتك اسميدر .

قرجغار ابتدا چارگاه نوا آغاز ايدر بعده شورى چارگاه سگاه ايله اگر تعبير جائز ايسه ـ نغمات قرجغار ايله ـ دوگاهده قرار ايدر برمقامدر . مقام مذكورك تيز سگاه ، محير ، گردانيه پردەلرينه قدر سيرى جائزدر .

قريب لازم برمقامه كثرتله داخل اولان پردەلره دينور

قزّازى قافك فتحيله خطهٔ عراقده مستعمل اولان برمقامك اسميدر .

قطعيه (☛ قومايه)

قفل رومى قافك كسريله (☛ آرايش خورشيده)

قلبى اكثريا اينجه ، ديك وبعضاً پستجه اولان صداره دينور .

قوال اكثريا كويلى وچوبانلرك چالدقلرى برنوع دودوگك اسميدر .

قوچاع (☛ قطعيه يه)

قومّا (☛ چاريك صدايه)

قونسر لسان اجنبيدن مأخوذ اولوب چالغى جمعيتنه دينور .

قيزنى منصور آهنگنك تام بر پرده فوقنده واخترى آهنگنك مادوننده وعثمانلى آهنكارينك بشنجيسى بولنان برآهنك اسميدر .

ك

کار الاتورقه شرقیلرینك بر نوع مخصوصنك اسمیدر . بونك حقنده معلومات کافیه آلمق استیانلر دردست طبع اولنمقده اولان ادوار ونام دیگرله (حیاة الارواح) نامنده‌کی اثر عاجزانه‌مه مراجعت بیورسونلر .

کارناطق (کاره)

کتاب الادوار صفی الدین عبد المؤمنك تألیفاتندندر .

کتاب الموسیقی ابن سینانك تألیفات موسیقیه‌سندندر . مشارالیه هجرتك (٤٢٧) نجی سنه‌سنده و (٥٨) یاشنده اولدیغی حالده ارتحال دار بقا ایلمشدر .

کتاره الافرانغه آلات موسیقیه‌سندندر .

کچمك تعلیم موسیقی معناسنه‌در .

گردانیه ماهور ایله شهناز پرده‌لری آره‌سنده وراست پرده‌سنك مقابلی اولان بر پرده اولوب دوگاهده قرار ایدن بر مقامه دخی علم اولمشدر . مقام مذکور ابتدا اوج گردانیه آغاز ایدر بعده تیز سگاهدن محیر، گردانیه، اوج پرده‌سندن حسینی‌یه هبوطندن صکره چارگاه چاشنیسیله دوگاهده قرار ایدر .

گردانیه بوسلك بوده سابقی گبی دوگاهه هبوطنده بر حسینی آچه‌رق بوسلك مقامنی بالاجرا زیرگوله ایله دوگاهده قرار ایدر بر مقامدر .

گردانیه کوردی ابتدا گردانیه مقامی گبی آغاز ایدرك بعده دوگاهه هبوطنده کوردی ایله دوگاهده قرار ایدر بر مقامدر .

گرفت بر صره‌ده سکز و بر عدده خلفنده مجموعی طقوز عدد دلیگی حاوی اولوب قامشدن معمول اولان بر آلت موسیقیدر . شکلی هرنقدر عادی بر نصفیه‌یه مشابه ایسه‌ده آهنگی نصفیه دگلدر .

گرفتزن گرفت دنیلان آلتی چالان آدمه دینور .

گرگوك مخالفی گرگوکده مستعمل اولان برمقام اسمیدر .

کریز هواسی یوروك شرقیلرك بر طرز مخصوص اوزره بسته‌لنمش اولانلرینه دینور .

گفته بسته‌لنمش اولان نظملره دینور .

کارخ مرحوم شیخ عبدالباقی دده افندینك اختراتندن اولان برمقامدر .

گلستان مهجورالاستعمال برمقام اسمیدر .

گلعذار ابتدا دوگاه، گردانیه آغازایدیلوب گردانیه‌سی غالب حسینی مقامی گبی اجرای ترنم ایله دوگاهه قدر گلدکدنصکره قارجغار نغمه‌لرینه بکزر نغمات اجرا ایدیله‌رك حسینی مقامی گبی دوگاهده قرار ویرمکله اولور برمقامدر .

کمان معلوم اولان آلات موسیقیه‌دن برینك اسمیدر .

کمانچه الاتورقه آلات موسیقیه‌سندندر .

کمانی کمان دنیلان آلتی چالان آدمه دینور .

کنج باداوار (☛ آرایش خورشیده)

کنج گاو (☛ آرایش خورشیده)

کنج کاوس (☛ آریش خورشیده)

کنزالالحان خواجه عبدالقادرك تألیفاتندندر .

کوچك ابتدا حسینی آغاز ایدر بعده گردانیه پرده‌سندن تکرار اوج ، حسینی وآندن چارگاه چاشنسیله صبا گبی قرار ایدر برمقامدر مقام مذکور بوگونلرده هرنقدر مجرد استعمال اولنمیور ایسه‌ده اکثریا صبا وچارگاه مقاملرینك میانلرنده مستعملدر .

کوردی سگاه ایله چارگاه پرده‌لری اره‌سنده بولنان برنیم پرده‌نك اسمیدر .

کیخسروی (☛ آرایش خورشیده)

کین ایرج (☛ آرایش خورشیده)

کین سیاوش (☛ آرایش خورشیده)

ل

لا دوگاه پرده‌سی محلنده مستعمل اولدیغی گبی ترنم قوللانیلور.

لازم مطلق برمقامده بولنمسی شرط قبیلندن اولان پرده‌لره دینور .

لازم من وجه برمقامك زینتی ایچون اومقامه علاوه ایدیلان پرده‌لره دینور .

لاشاد (☛ قومایه)

لاغوته معلوم اولان بر آلت طربك اسميدر .

لاله‌رخ مهجور الاستعمال بر مقامدر .

لاميّه خطهٔ عراقده مستعمل بر مقامدر .

لاوك خطهٔ عراقده مستعمل برمقامدر .

لحن پرده و مقام محللرنده مستعملدر .

لن لامك فتحیله (☚ تنه)

لنك فاخته بحر خفيف اوّلدن (۱۰) ضربلی بر اصول اولوب اكثريا بسته ونقشلرده مستعملدر :

« دم تك دم تك تكا »
۲ ۳ ۱ ۲ ۲

اصول مذكور بو گونه گلنجه‌یه دگين هرنصلسه اونودلمق درجه‌سنه تنزل ايتمشكن محیٔ علم موسيقی خواجهٔ بديع الترتيم فضيلتلو ذكائی افندی حضرتلرينك هممات عاليه‌سی جملهٔ جميله‌سندن اوله‌رق اصول مذكور ايله سوزناك ، حجازكار ، حسينی عشيران ، قرجغار و دها سائر مقامات مختلفه‌دن نقشلر بسته‌ليه‌رك اشبو اصول ايله بستلنان اثرك عددينی تكثير ايتمشلردر .

لی (☚ لنه)

م

ماژور هرنقدر دیز معناسنه گلور ايسه‌ده الافرانغه موسيقيسنده برمقامك سيرينه نظراً (ره ماژور ، می مينور) دينلور . فقط شونيده علاوه ايدملكه برمقامك سيرينه يالگز دیز گلمكله ماژور وبمول گلمكله مينور دينلمز . هر ماژورك بر مينوری وهر مينورك بر ماژوری اولديغنی نوطه معلمی عزتلو حاجی امين بك افندی بيان بيورمقده‌درلر . هرحالده ماژور ومينور كلمه‌لرينی ايجه آڭلامق ايستيانلر الافرانغه‌يه وقوف تامه پيدا ايتمليدرلر .

مابين الاتورقه آهنكار بنك هر ايكی تام آهنگی اره‌سنده بولنان آهنكاره دينوركه بونلرده منصور ايله شاه مابينی وشاه ايله داوود مابينی آهنكاريله ياد اولنورلر .

مانتيو هند اصطلاحاتندن اولوب مهجور الاستعمال براصول اسميدر .

ماندولين الافرانغه آلات موسيقيه سندندر .

مانى معلوم اولان برنوع شرقينك اسميدر .

ماوراء ما وراء النهر دينلان مهجور الاستعمال بر مقامك اسمى اولديغى گبى سگاه ايله دوگاه پرده‌لرى اره‌سنده بولنان بر پرده‌يه دخى دينور .

ماه پركوهان (☞ آرايش خورشيده)

ماهور اوج پرده‌سيله گردانيه پرده‌سنك اره‌سنده بولنان وگوشت پرده‌سنك مقابلى اولان بر نيم پرده‌نك اسمى اولوب مذكور پرده‌يه نسبتله راست پرده‌سنده قرار ايدن بر مقامه علم اولمشدر . مقام مذكور ابتدا گردانيه پرده‌سندن راست آغاز ايدوب ماهور پرده‌سيله نوا وآندن راسته قدر هبوط ايدر بعده چارگاه، سگاه، دوگاه پرده‌لريله راستده قرار ايدر. مذكور مقامك تيز چارگاهه قدر سيرى جائز اولديغى گبى بعضاً نوا وبعضاً ده حسينى پرده‌لرندن دخى ابتدا ايتمه‌لرى جائزدر .

ماهور صغير (☞ ماهورك)

ماهورك مهجور الاستعمال بر مقامدر .

ماهور كبير (☞ ماهورك)

ماهور كبير قديم (☞ ماهورك)

ماى دشت (☞ لاميه‌يه)

مايه راست، دوگاه، سگاه پرده‌لرندن برى اوزرنده قرار ايدر ايريجه اوچ مقامه دينوركه بونلرك هر بررلرينك سيرى يكديگرينك عينيدر .

مبرقع حسينى عشيران پرده‌سنك فوقنده وعجم عشيران پرده‌سنك تحتنده بولنان صدايه دينلديگى گبى بوگون استعمال اولنميان بر مقامك دخى اسميدر .

متغير الصوت كمان، عود، قانون مثللو تللرى ايستنلديگى زمان قابل تغيير اولان موسيقى آلتلرينه دينور .

مجلس افروز (☞ آرايش خورشيده)

مجبّر عربى اصولاتندندر .

محمودى خطهٔ عراق وشامده مستعمل بر مقام اسميدر .

مجير شهناز ايله سنبله نيم پرده‌لرى اره‌سنده بولنان دوگاه پرده‌سنك برنجى ثامنه‌سنى تشكيل ايدن برتام پرده اولوب مذكور پرده

اسمنه نسبتله‌ده دوگاه پرده‌سی اوزرنده قرار ایدن برمقامه دخی علم اولمشدر . مقام مذکور ابتدا گردانیه، محیر، تیز سگاه، تیز چارگاه آغاز ایدر بعده حسینی‌یه هبوطنده‌چارگاه وصبا اسلوبی اوزره دوگاهده قرار ایدر .

محیر بوسلك بوسلك مقامی ایله دوگاهده قرار ایدر عادی برمحیر مقامیدر .

محیر کوردی کوردی پرده‌سیله دوگاهده قرار ایدر عادی برمحیر مقامیدر .

مخالف (☛ مخالفك)

مخالفك مهجورالاستعمال بر مقامدر .

مختلط غام سلسلهٔ اصوات موسیقیه نك نیم پرده‌لریله برلکده هیئت مجموعنه دینور .

مخمس بحر خفیف ثانیدن (١٦) ضربلی بسته والهیلرده استعمال اولنور براصول اسمیدر . اصول مذکور بروجه آتیدر :

« دم تکا دم تك دم دم تك تکا »
١ ١ ١ ١ ١ ١ ١ ١

« دم تك تکا دم تا هك تکا تکا »
١ ١ ١ ١ ٢ ١ ١

مخمس مصری مصر وحوالیسنده مستعمل برنوع مخمس اصولیدر .

مدوّر عربی اصولاتندندر .

مربّع عربی اصولاتندن برینك اسمی اولمقله برابر زنجیر اصولنك برفشانسز اولانه دخی دینور .

مرصّع عراق پرده‌سیله گوشت پرده‌سی‌ماییننده بولنان بر پرده اسمیدر .

مرغ مهجور الاستعمال بر اصولدر .

مرفوع (☛ مدوّره)

مروای نیك (☛ آرایش خورشیده)

مزوج عراق جهتنده مستعمل اولان چفته قامشلی برنوع آلت موسیقینك اسمیدر .

مژگانی (☛ مخالفه)

مستحسن میمك ضمیله منصور آهنگی ایله قیزنی آهنگی ارەسنده بولنان والاتورقه آهنکارینك بشنجیسی اولان تام برآهنك اسمیدر .

مستعار میمك ضمیله سگاه پرده‌سنده قرار ایدر برمقامدر. مقام مذکور ابتدا کوردی سگاه پرده‌لرندن آغاز ایدر بعده

حجازنوا، نوادن تكرار حجاز ايله سگاهه هبوطنده بر اوج گوسترهرك بوسياق اوزره حجاز ايله سگاهه اينوب كوردى پردهسيله دوگاهسزجه سگاه قرار ايدر . مذكور مقامده عجم پردهسى بولنورسه لطيفه اولهجغى موسيقى شناسانه معلومدر .

مشكدانه (☚ آرايش خورشيده)

مشك مائى (☚ آرايش خورشيده)

مشكوبه (☚ آرايش خورشيده)

مضراب ميمك كسريله قانون و امثالى آلات موسيقيه‌يى چالمغه مخصوص اولان باغ وقرتال توينىدن معمول بر نوع تازنه‌يه دينلديكى كبى بر ضربك نصفنه يعنى دها طوغريسى بردرتلگك نصفى اولان بر سكزلگه دخى دينور .

مطرب ميمك كسريله چالغى چالانلره دينور .

مظهر تكيه‌لرده چالينان برنوع آلت اولوب بونده زيل دنيلان دوكمه‌لر موجود اولميوب يكديگرينه گرفت برطاقم حلقه‌لرى حائزدر.

مقاصدالادوار خواجه عبدالقادرك اوغلنك ترتيب كردهسى اولوب سلطان بايزيد خان حضرتلرينه تقديم ايلديگى كتابدر.

مقاصدالالحان خواجه عبدالقادرك تأليفاتندن اولوب صفى الدين عبدالمؤمنك كتاب الادوارينى شارحدر .

مقام برطاقم شرط مخصوص تحتنده مضبوط اولوب سلسلهٔ اصوات موسيقيه‌نك برقسم محدودنده اجرا ايديلان نغمات معينه‌يه دينور .

ملكهٔ صدا صدالرك قيم مخصوصه‌سنى تعيين ايتمك ايچون معدندن معمول برآلتدر .

ممتزج غام (☚ مختلط غامه)

منصور شاه آهنگنك تام بر پرده فوقنده ومستحسن دينلان آهنگك تام بر پرده تحتنده بولنان والاتورقه آهنكارينك دردنجيسى اولان برآهنكدر .

موسيقار موسيقى كلمه‌سنك بو كلمه‌دن تحريف اولنديغى روايت اولنمقده‌در .

موسيقى نغمات موزونه‌يه دينور.

مهربانى (☚ آرايش خورشيده)

مى ره ايله فا ارهسنده بولنان (حسينى) وياخود (حسينى عشيران) پردهسنه دينور .

میان میمك فتحیله بسته وشرقیلرك اوچنجی مصراعلرینه دینور.

مینور (☛ ماژوره)

ن

ناتورل لسان اجنبیده مستعمل اولدیغی معنایی مفید اولوب طبیعی (فا) دنیلەجکی پرده (فا) ناتورل دنیلور. و (♮) اشارت مخصوصه‌سیله افهام ایدیلور .

ناری نفس موصلده مستعمل اولان برمقامدر .

ناز (☛ نازنینه)

نازنین مهجور الاستعمال اولان مقاماتدن برینك اسمیدر .

ناقوسی (☛ آرایش خورشیده)

نای معلوم اولان آلت موسیقینك اسمیدر .

نایی نای دینلان آلتی چالان آدمه دینور .

نخجیرگانی (☛ آرایش خورشیده)

نرم پست محلنده مستعملدر .

نسیم مهجور الاستعمال برمقام اسمیدر .

نشابور عادتا نوا مقامنی بوسلك پرده‌سی اوزرنده قالمغله اولور بر مقامدر .

نشابورك مهجور الاستعمال برمقامدر .

نصف پرده (☛ نیم پرده‌یه)

نصفیه علی العموم عین جنسدن اولان ایکی آلت موسقیدن برینك (دوگاه) پرده‌سی دیگرینك (محیر) پرده‌سی اوله‌رق آهنك ایدلمش اولور ایسه اشبو ایکنجی آلت اوّلکینك نصفیه‌سی دیمك اولور . نصفیه تعبیری اکثریا قامشدن معمول اولان نای و امثالی آلات موسیقیه‌ده مستعملدر .

نطق ضرب (☛ اسه)

نعت مدح جناب رسالتپناهی‌یی متضمن اولان گفته‌لره دینور .

نعت خوان نعت اوقویانلره دینور .

نغمه یکدیگرینه مناسبت تامه‌سی اولان بر قاچ پرده‌نك بر آره‌ده اجرای ترنمنه دینور .

نقاوة الادوار خواجه عبدالقادرك خفیدینك تألیفکرده‌سی اولان برکتابك اسمیدر .

نقرات نونك فتحيله شرقيلرك دردنجی مصرعلرينه دينور .

نقش نونك فتحيله بر قطعه‌دن عبارت اولوب هر ايكی سطرينی بر ترنم تعقيب ايدن شرقيلره دينور .

نقش سماعی بوده سابق گبی . ايسه‌ده بونك نقشدن فرقی اصولنك يالكز سماعياته مخصوص اولان اقصاق سماعی ، سنگين ويوروك سماعی اولمسيدر .

نگار مهجور الاستعمال بر مقامدر .

نگارنيك مهجور الاستعمال برمقام اسميدر .

نكريز نونك كسريله ابتدا نوا آغاز ايدوب بعده حسينی پرده‌سيله تكرار حجاز نوا چاشنيسيله پستجه سگاه قوللانه‌رق دوگاه پرده‌سيله راستده قرار ايدر بر مقامدر .

نوا حسينی پرده‌سيله چارگاه پرده‌سی اره‌سنده بولنان بر تام پرده‌نك اسمی اولديغی گبی ابتدا نوا پرده‌سندن آغاز ايدر بعده بر اوج گوستره‌رك تكرار نوا پرده‌سندن چارگاه ، سگاه ، ايله دوگاهده قرار ايدن بر مقامك دخی اسميدر .

نوا كوردی ابتدا نوا مقامی گبی آغاز ايدر بعده دوگاهه هبوطنده كوردی پرده‌سنی آشكار ايده‌رك دوگاهده قرار ايدن برمقامدر .

نوای عجم مهجور الاستعمال برمقامدر .

نوبهاری (☞ آرايش خورشيده)

نوخت نون وواوك فتحيله عربی اصولاتندن اولوب (۷) عدد ضربی حائزدر :

« دم تك دم دم تك »
۱ ۲ ۱ ۱ ۲

بونی (هفتا) ناميله طرز آتی اوزره دخی اورمقده‌درلر :

« دم دم تك تك دم تك »
۱ ۱ ۱ ۱ ۱ ۲

نورسيده (☞ دلكشيده‌يه)

نوروز هم عرب وهم ده عجمستانده مستعمل اولان برمقام اسميدر .

نوشين باده (☞ نوبهاری‌يه)

نوطه موسيقی پرده‌لرينك درجاتنی اشعار ايدرك بونلرله نغمه‌لری بر قاعدهٔ معينه تحتنده ضبط وتحرير ايتمكله حاصل اولان هيئته دينلديگی گبی اشبو هيئتی تشكيل ايدن پرده‌لرك كنديسنه مخصوص اولان هر بر شكلنه‌ده آيريجه (نوطه) تعبير اولنور .

نهاوند دوگاه ایله حجاز کوردیسی ارەسنده واقع اولان کوری‌یه دینورکه مذکور پردەیه نسبتله راست پردەسنده قرار ایدن ایکی مقام موجوددر . بونلردن بری (اسکی نهاوند) دنیلان اصل (نهاوند کبیر) اولوب شمدی زمانمزده مذکور مقامك فصلی اوقونمامقده‌در . دیگری ایسه صدا نقطهٔ نظرنده عادتا (حصار بوسلك) مقامی گبی اولوب (نهاوند رومی) اسمیله بوگون اك زیاده استعمال اولنان مقاماتدندر .

نهاوند رومی ابتدا راست بعده چارگاه ، نوا ، حصار ، عجم ، گردانیه پردەلرندن آغاز ایدرك بومنوال اوزره تکرار چارگاهه هبوطنده اصل نهاوند پردەسی دنیلان کوردی ایله راست پردەسنده قرار ایدر برمقامدر .

نهاوند صغیر مهجور الاستعمال برمقام اسمیدر .

نهاوند کبیر ابتدا حجاز پردەسیله نوا آغاز ایدر بعده حسینی ، عجم ، گردانیه پردەسیله تکرار گردانیه وآندن عجم ، حسینی ، نوا ، چارگاه ، کوردی ودوگاه ایله راست پردەسنده قرار ایدر بر مقامدرکه اشبو مقام اصل نهاوند دنیلان مقامدر .

نهفت نونك ضمیله حسینی عشیران پردەسنده قرار ایدر بر مقام اولوب مقام مذکور ابتدا حجاز نوا آغاز ایدر بعده حسینی عجم وعلی الاکثر اوج پردەسنی آشکار ایدرك اصفهان چاشنیسیله دوگاهه اینوب آندن راست ، عراق ، عشیران ، یگاه آچه‌رق تکرار حسینی عشیرانده قرار ایدر .

نیاز (☛ نازه)

نیم پرده هر ایکی تام پرده آره‌سنده بولنان دیز وبمول نامنی اخذ ایدن پردەلره دینور .

نیم ثقیل بحر خفیف ثانیدن (۲٤) ضربی حائز بسته‌لرده استعمال اولنور بر اصولدر :

«دم	تکا	دم	تکا	تکا	دم	تکا	دم»
۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱

« تك	تکه	دم	تاهك	تکا	تکا »
		۱	٤	۲	۲

نیم خفیف بحر خفیف اوّلدن (۱٦) ضربلی بسته‌لرده استعمال اولنور وضرب فتح ایله حاوی اصوللرینك نهایتلرینی تشکیل ایدن آیریجه بر اصولدر :

«دم	تك	تك	دم	تك	تك	دم	تك»
۱	۱	۲	۱	۱	۲	۱	۱

« دم	دم	تاهك	تکا	تکا »
۱	۱	۲	۱	۱

نیم دور بحر خفیف اوّلدن (۱۸) ضربلی بسته‌لرده استعمال اولنور بر اصول اولوب بروجه آتی شرح اولنمشدر :

« دم دم تك دم تك تكه دم »
۲ ۲ ۲ ۱ ۱ ۱ ۱

« تاهك تكا تكا »
٤ ۲ ۲

نیروز (☞ آرایش خورشیده)

نیم‌شب کردستان ، بغداد ، موصل حوالیسنده مستعمل برمقامدر .

و

وجه حسینی (☞ حسینی عشیرانه)

وجه عرضبار ابتدا کردانیه پرده‌سندن آغاز ایدر بعده‌اوجدن حسینیسز حصاره‌اینوب نوا ایله چارگاه وپردۀ سگاهی آشکار ایدر وآندن تکرار منوال مشروح‌اوزره عرضبار چاشنیسیله برگردانیه آچه‌رق دوگاهسزجه سگاه قرار ایدر برمقامدر مقام مذکورك اثنای سیرنده شوری پرده‌سنی اخذی قاعده‌سندندر . اشبو مقام سلطان‌سلیم جنتمکانك مصاحبلرندن حضر اغانك اختراعی اولوب دورسلطان محمودده امام اوّل حضرت شهریاری طرفنده موقع انتشاره وضع اولنمشدر .

وحدت صوت یکدیگرینك ثامنه‌سنی تشکیل ایدن هرایکی صدایه دینور . مثلا دوگاه ایله محیر ، سگاه ایله تیزسگاه ، نوا ایله یگاه پرده‌لری گبی .

وزن ثقیل خفیف ثانی بحرینه منسوب اولان اصوللرك رفتارینك نصف رفتارینه مساوی اولان اصوللرك منسوب‌بولند قلری (جمله) ویا (صنفه) دینور .

وزن الصّغر (☞ بحرخفیف اوّله)

وزن الصّغر الصّغر (☞ بحر خفیف ثانیه)

وزن کبیر (☞ وزن‌ثقیله)

ویولونسل الافرانغه آلات موسیقیه سندن اولوب الك بیوك اولان کمانه دینور . مذکور کمانك الك پست صداسنی اعطا ایدن (دو) یعنی قبا چارگاه پرده‌سیدر.
۱

ـ ه ـ

هابط الاتورقـه‌ده (بمـول) محلنده مستعملدر .

هزّام سگـاه پرده‌سنده قرارایدن برمقام اولوب. مقام مذکور ابتدا شوری نوا وبعضاً نواشوری آغاز ایدر وبعده چارگاه ، سگـاه ، کوردی ایله سگـاه قرار ایدر . اشبو مقامك حصار، حسینی، کردانیه ، محیر پرده‌لرینه سیری جائزدر .

هزج هـانك فتحیله بحر خفیف ثانیـدن (٢٢) ضربلی اولوب بستـه‌لرده مستعمل بر اصولدر . اصول مذکور بروجه آتیدر :

« دم دم دم تك دم دم تك تكا »
٢ ١ ١ ٢ ١ ١ ٢ ١

« تكا دم تك دم دم تاهك تكا تكا »
١ ١ ٢ ٢ ١ ٢ ١ ١

هفت دوگـاه چارگـاه ایله نوا پرده‌لری ارە‌سنده بولنان برپرده‌نك اسمیدر .

همایون ابتداحسینی‌نواپرده‌لرندن حجاز چاشنیسیله راسته قدراینوب بعده راست ایله‌عراق بیننده‌کی نیم‌ایله تکرار راسته چیقوب زیرگوله‌ایله دوگاهده قرار ایدر برمقامدر . بوندن مقدم مقام مذکور (نغمةالملوك) نامیله معنون اولدیغی (١٢٢١) تاریخیله مطبوع اولان براثرده منظور عاجزانه‌م اولمشدر.

ـ ی ـ

یای کمان گبی موسیقی آلتلرینی چالمغـه مخصوص اولان بردگنگك اسمیدر .

یوروك سماعی بحر خفیف اوّلدن (٦) ضربلی اکثریا سماعیلرده وبعضاً شرقیلرده استعمال اولنور بر اصولدر .

« دم تك تك دم تك »
١ ١ ١ ١ ٢

یگـاه ابتدا بعینه نوا مقامی گبی آغاز ایدوب بعده دوگـاه پرده‌سـندن راست، عراق ، عشـیران پرده‌لرینی آشکار ایدرك یگـاه پرده‌سنده قرار ایدر برمقامدر .

یکی مایه (☜ سگـاه مایه‌یه)

تم